

za borbo v življenju. Ona naj je v tem, da kaže mlademu naraščaju pot med željenjem, dovoljevanjem in odrekanjem. Za vzgojo, ki ima opraviti s tako nežnimi vstreptaji in tako močnimi občutki srca, ne more skrbeti država neposredno, kakor skrbi za strokovna učilišča, čeprav bi bil to ideal vseh in največje važnosti za državo samo. Taka vzgoja je možna le v družini. Država ima pa skrbeti za to, da omogoči družinam, njih predstojnikom in udom, prvi pogoj za tako vzgojo: čas — in jim dá s tem duševno in telesno svežost in eneržijo, da se zamorejo drug drugega vzgajati. Kajti, ako čujemo dandanes po vsem svetu to žiti, kako pada morala in nrvnost, najdemo tej prikazni glavni, notranji vzrok, ki velja enako za vse sloje družbe, v tem, da imajo starši premalo časa in zato premalo razumevanja in eneržije za vzgojo svoje dece.

Kakor je zapoved starega zakona o posvečevanju sobote, v moderni obliki nedeljski počitek, do dandanes ostala naredba dalekosežnega nrvnega pomena, tako je zahteva, da bi se za vse delavce vseh strok povprek znižala delavna doba, le nadaljevanje iste misli in primena na naše brzožitne in intenzivno delujoče pokolenje: čas in mir za omiko in v pro-speh človeštva!

Naj se nikogar ne sili, da bi se z vzgojo mladine, ki je tako velike važnosti za skupnost, moral baviti le kot s postranskim poslom, pri katerem sta uspeh ali neuspeh odvisna od zveze raznih slučajnosti. Kajti vzgoja naj bi dajala mladini na pot v življenje merilo za to, kar je vredno naših naporov in kar nam je zavreči; ona naj polaga temelj samovladi in samovzgoji, iz katere edino vzklije ljudem moč, da si znajo za se rešiti nrvnostno vprašanje.

In tako sem poskusila, — res, da le v jako površnih obrisih in skokoma — pokazati na velikanško polje dela, ki se

razprostira pred vzbujeno socialno vestjo. To polje je neizmerno, saj obsega vse življenje; a vsakdor, ki ima veselje do dela, najde na njem točko, kjer ga zamore začeti obdelovati.

In tega socialnega dela se drži poseben, vzbujajoč in osrečujoč čar. Kakor v bajki, tako se spreminja tukaj vse umazano in gnusno v — čisto zlato.

BORIS GODUNOV. A. S. PUŠKIN. PREVEL EDVIČ.

I.

1. Kremeljske palače.

(20. febr. l 1598.)

Kneza Šujskij in Vorotynskij.

Vorotynskij. Upravljati oba sva v mestu dolžna,

No, vidi se, da nimaš dela s kom:

Moskva je prazna, a za patrijarhom

Ves narod se podal je v samostan.

Kaj misliš ti, kako nemir konča se?

Šujskij. Kako konča se, lahko izpoznaš:

Še malo narod pokriči, pojoče,

Boris namrši malo se nevoljno

Kakor pijanec, če več vina ni,

In konečno seveda milostno

Soglasi se lepo sprejeti krono,

Potem — potem bo z nami gospodaril

Po prejšnjem.

Vorotynskij. No, prešel je mesec že,

Odkar zaprviš v samostan se s sestro

Odrekel se posvetnega imetka.

Ni patrijarh, bojarji, svetovalci

Skloniti niso mogli ga do zdaj;

Ne čuje nič, ni solznih opominov,

Ni prošenj, ni zahteve vse Moskvě,

Ni glasov preuzvišene sinode.

Njegovo sestro so zastonj prosili,

Naj nagovarja ga oblast sprejeti:

Ta nuna-carica je trdna kakor

Njen brat, neizprosljiva, neganljiva:

Prav sam Boris ji je ta duh vsadil.

Če pa se je vladar res naveličal,
Mučiti se z državnimi skrbmi,
Če na prestol ne vrne se zares?
Kaj rečeš ti?

Šujskij. Jaz pravim, 'da je tekla
Zastonj kri mladega še carjeviča.
Dimitrij lahko bi naprej živel.

Vorotynskij. Zločin strašan! Dovolj, kaj
je v resnici

Boris Dimitrija ubil?

Šujskij. A kdo pa?

Kdo je zastonj podkupljal Čepčugova?
Kdo je poslal Bitjagovska naskrivnem
S Kačalovim? Poslan sem bil v Uglič
Preiskovat na mestu delo grozno:
Naletel sem na sveže še sledi;
Vse mesto bilo priča je zlodejstvu;
Soglasno so trdili vsi meščani;
Vrnivši se bi z eno le besedo
Lahko pokazal skritega zločinca.

Vorotynskij. Zakaj tedaj ga vendar nisi
vničil?

Šujskij. On mene res premotil je takrat
S tem nepričakovanim hladnokrvjem:
Kakor nedolžen mi v oči je gledal,
Povpraševal, v podrobnosti zahajal —
In prav pred njim to grdost sem ponovil,
Katero mi je sam on našeptal.

Vorotynskij. Ni bilo lepo, knez.

Šujskij. A kaj sem hotel?

Objaviti vse Teodoru? Car
Na vse je gledal, kakor sam Godunov,
Vse čul je ko ž njegovim ušesi —
Četudi sam bi ga preveril v vsem,
Boris bi ga gotovo razuveril.
Potem bi pa poslali mene v ječo,
Da bi me, kakor strica mojega,
Zadavili mirno v zaporu groznem.
Baham se ne, a konečno v slučaju
Nobena kazen bi me ne vstrašila.
Strašljivec nisem, tepec pa še manje,
A iti v past zastonj mi ni po volji.

Vorotynskij. Zlodejstvo je prestrašno,
čuj, gotovo
Morilca hudo srčni kes vznemirja:

Gotovo kri nedolžnega mladenča
Ne da mu več stopiti na prestol.

Šujskij. O, sede nanj!... Boris tako
strašljiv ni!

To ti je čast za Rusijo, za nas:

Rob včerajšnji, Tatarin, zet Maljutin,

Zet krvnika in v srcu sam krvnik —

Vzel bode plašč in krono Monomaha...

Vorotynskij. Da, da; po rodu ni visok,
mi višji.

Šujskij. Da, zdi se mi.

Vorotynskij. Glej, Šujskij, Vorotynskij,
Lahko trdiš, da stari knezi smo.

Šujskij. Da, stari smo, krvi še Rurikove.

Vorotynskij. Poslušaj, knez, glej, nimamo
pravice,

Nasledovati Teodora?

Šujskij. Bolj, da

Ko Godunov.

Vorotynskij. Glej, prav resnično!

Šujskij. Zvijačiti Boris prestati noče,
Razburja premeteno narod naš;
Naj zapustijo knezi Godunova,
Dovolj imajo svojih knezov, naj
Vladarja si dovolji vzamejo.

Vorotynskij. Ni malo nas naslednikov
junakov,

A težko se je spréti z Godunovim:

Ne vidi narod v nas potomcev starih,

Poveljnikov več bojnih ne pozná.

Že davno mi prišli smo, žal, ob mnogo.

Od nekdanj mi smo desne roke carjev —

A on je znal očarati ves narod.

Naj s strahom, slavo, naj z ljubeznijo.

Šujskij (gleda v okno). On smel je vse — a
mi... Dovolj o tem, glej,

Ljudje se vračajo na vse strani —

Za njimi, da zvemo, kaj so sklenili.

2. Rdeči trg.

Narod.

Eden. Neizprosljiv, od sebe je pognal

Bojarje, svečenike, patrijarha.

Zastonj so pali predenj na zemljo,

Prestola sjaj bajé preveč ga straši.

Drugi. O Bog ti moj! Kdo bo nam za vladarja?

Gorje nam vsem!

Tretji. Glej prvi pevec naš
Prišel je sem, da nam pove rešenje.

Narod. Molčite! Tiho! Glasnik govori.
S... s... Mir! Posluh!

Ščelkalov (z rdečih stopnic). Visoki svet je sklenil

Poslednjič skušati prositve silo
Nad dušo žalostno vladarjevo.
Presvetli patrijarh bo jutri spet
Odšel, odpevši slavnostne molitve,
Pred njim pa svete zastave cerkvene,
Ikona Donska in pa Vladimirska,
A ž njim sinklit, potem plemenitaši
In mnogo dvornikov, možje izbrani,
Mi carico vsi prosit pojdemo,
Da se usmili tužne nam Moskvě
In Borisa pregovori za krono.
Pojdite mirno danes vsi domov,
Molite vsi, da pride do nebes
Molitva hrepeneča pravoslavnih.

(Narod se razide).

3. Deviško polje.

(Novi deviški samostan).

Narod.

Eden. Sedaj so vsi šli v celico k carici,
Boris je tudi šel in patrijarh
Z bojarji.

Drugi. Kaj se čuje?

Tretji. Vedno še
Se vpira jim, a vendar je nadeja.

Žena (z otrokom). Bav! bav! ne joči mi,
če ne te buka

Takoj odnese, bav... ne joči mi.

Eden. Kaj ne bi mogli priti za ogrado?

Drugi. Ne gre, kam pa! Še tu tako je tesno,

Ne samo tam. Lahko li? Vsa Moskvā
Je prihrumela sem: Ograda, strehe,
Vse line glavnega zvonika, vidiš,
Pročelja vseh cerkva, še križi, vse
Prepolnjeno je z ljudstvom.

Prvi. Res, veselje!

Eden. Kak šum je tam?

Drugi. Poslušaj, ... kak je šum?
Zavpil je narod, padajo na zemljo,
Za vrsto vrsta, ko volovi, glej, glej,
Do nas je prišlo, hitro na kolena!

Narod (na kolenih, krik in jok). O, oče, vsmili se! Vladar nam bodi!

Naš oče bodi, car!

Eden. Zakaj je jok tam?

Drugi. Kako naj zvemo mi? Bojarji sami
Vedo! A ti so zase.

Žena (z otrokom). No, če treba
Da jočeš, vtihnesh! Jaz bi te ... glej, buka!
Le v jok, razvajenec! (otrok joče), tako!

Eden. Vse joče —
Zajokajmo i mi!

Drugi. Če pa ni solz.
Kaj je še tam?

Prvi. Kdo naj kaj razpozna!

Narod. Dobi naj krono! Car! Pritrdil
vendar!

Naš car Boris, Bog živi te, Boris!

4. Palače v Kremlju.

Boris, patrijarh, bojarji.

Boris. Ti, oče patrijarh, in vsi bojarji!
Razkrita moja duša je pred vami;
Vi videli ste, da oblast vsprejem
Oblast veliko, s strahom in ponižno.
Kako je težka moja ta dolžnost!
Naslednik Ivanov mogočnih sem,
Naslednik sem jaz carja-angelja,
Pravičnik ti, o oče moj državni!
Poglej z nebes na solze vernih slug
In pošlji temu, ki tako ga ljubiš,
Katerega tako si poveljčal,
Svoj blagoslov presveti iz višin,
Da vladam slavno mili narod svoj,
Da bodem blag, pravičen kakor ti.

Bojarji. Da ne prelomiš nam prisege dane.

Boris. Sedaj pa poklonimo grobom se
Počivajočih Rusije vladarjev,
Na pir pokličimo ves narod naš,

Vse, od mogočnih, pa do revnega ;
Vsem prosti vhod, vsi gostje so nam dragi.
(Odide, ž njim bojarji).

Vorotynskij (zadržava Šujskega). Si vganil ti!

Šujskij. Kaj pa ?

Vorotynskij. No, tu pred kratkim,
Spominjaš se ?

Šujskij. Ne, jaz ne pomnim nič.

Vorotynskij. Kedar je narod na Deviško
polje

Prihajal, si dejal —

Šujskij. Zdaj to pustimo,
Pozabimo to, dokler je še čas.
A jaz sem se takrat le delal,
Le tebe sem izkušati želel,
Spoznati jasno tvoje skrivne misli ;
— No carja narod zdaj pozdravlja tam,
Lahko opazijo odsotnost mojo —
Za njimi grem.

Vorotynskij. Lokavi carjehlinec !

(Pride še.)

KMETSKA PESEM. FRAN ŽGUR. PODDRAGA.

Tu besede ni
prigovora ni ;
Kadar je pomlad,
takrat seme sej !

Kadar zagori
solnce vrh neba,
gleda celi dan
z žarnimi očmi —

Da se zgane že
razveseljena
in zahrepeni
zemljica mladá . . .

Kam zahrepeni ?
K solncu ženinu ! —
Ah, ljubezni, glej,
gre po zemlji dih . . .

Od zelenih vej
pesem zadoni
in dobi odmev
v srcih mladih si.

Rože, misli že
src zaljubljenih,
deva fantiču
vtakne za klobuk . . .

Pesem slavlčeva,
pesem zadoni —
V srcih mladih njih
si dobi odmev.

Prevesel gre kmet
s sinkom v polje ven,
kjer se ziblje klas
plod bogatih njiv . . .

Doli raz rebri
gleda trtica,
gleda na polje
s sladkimi očmi.

Pride letni čas
in preide spet
na polje megle —
legla je jesen . . .

Solnce ne žari
skriva se v megle,
zemlja, trudna, ah,
leže v težki san.

Zadnjič se ozre,
gleda snopja voz —
Pelje ga domov
v žitne shrambe kmet.

In ugasne dan
pride dolga noč,
v vaških izbicah
kmet zaneti luč.

Vname govor se
modrih kmetskih glav,
vname govor se
src zaljubljenih . . .

Pred obrazom pa
tam Madoninim
lučka mistično
tiho plapola.

Tu besede ni
prigovora ni,
kadar je pomlad
takrat seme sej !

do svojega jezika in svojega rodu. Evo vam pokojno Zdeňko! Kot dobra hči češkega naroda je trpela ž njim, a je znala tudi s svojim soprogom vspešno blažiti žal svojega zatiranega rodu in blagodejno celiti njegove rane. Odišla je blagoslovljena z ljubeznijo in hvaležnostjo češkega naroda, osobito ženstva, bodi njej s temi kratkimi črticami tudi v »Slovenki« zgrajen skromen spominek. Odišla je v daljni, večni kraj svobode in miru, kjer ni več životnih borb, odišla je v nadzvezdne končine po koja, kjer ni bolečine, ni zavisti, ni mržnje. V mir, v večni mir je vsplavalala njena duša, ki je ostala čista v vseh dnevih njene življenja. Njen spomin in vzgled ostani v srcu slovanskih žen, da jih povzdiguje v izvrševanju njih vznesenega poklica, sijaj njene plemenite duše naj zasveti v srca slovanskih žen, da jih krepča, teši in jači v poštenem delovanju v dosego njih plemenitih mislij in rodoljubnih teženj.

NAŠA DEKLETA. FRAN ŽGUR. PODDRAGA.

Kras deklic iz naših vasi
ni znan vam, prijatelji vi —
Poznate pa v žitu rdeči mak
in trtice sok sladak.

Rek burnih poznate vode,
kak brega oklepajo se —
Poznate poletni oblak preteč
in blisk na nebu goreč ...

Naših deklet je lice cvetno
kakor rdeči mak tako —
Ljubezen njih čista, sladka
kot vince kipeče pri vas doma!

In burno in mehko kot reke tok
ljubljenca oklepajo polnih rok —
Zavre pa oblak jim na srca dnu,
če šalil bi kdo se iz njih cvetu!

BORIS GODUNOV. A. S. PUŠKIN. PREVEL EDVIČ.

II.

1. Noč. Celica v Čudovem samostanu.

(Leta 1603.)

Oče Pimen. Grigorij spi.

Pimen (piše pred lučjo). Še ta poslednji spišem naj dogodek

In srečno sem končal svoj letopis.
Izpolnjen dolg, ki ga Gospod zapisal
Je meni grešniku. Zastonj ni Bog
Postavil mene mnogo let za pričo,
V umetnosti pisanja izučil.
Kedar menih kak trudoljuben zopet
To delo najde skrbno, brez imena,
Zapali on, ko jaz, svetilko svojo,
Otrese z listov teh prastari prah,
Resnične dogodljaje spet pripiše,
Da bodo vedeli potomci naši
Preteklost mile zemlje, Rusije,
Da bodo pomnili velike carje
Za slavo njihovo, za dobro, trud —
A za pregrehe, temna, skrita dela
Odrešenika milosti prosili.

Pred mano prikazujejo se zopet
Ljudje, že davno zapustivši svet,
Vladarji, ki sem jim bil zvest, pokoren,
Prijatelji in neprijatelji,
Tovariši mladosti moje srečne ...
Kako sem bival srečen v njih ljubezni,
Kako so pekla mene njih žaljenja!
A kje so njihove podobe znane?
Ostal je komaj sled njihovih senc še;
O davno je že čas, da grem za njimi.

Na stara leta znova spet živim;
Preteklo se pojavlja tu pred mano ...
Je-li to davno, dogodljajev polno,
Ki ziblje se, ko morje Ocean?
Sedaj je vse to brez besed in tiho:
Še par oseb mi je spomin ohranil,
Še par besed ima mi še uho.
Vse drugo je propalo, vse, za večno,

No, dan se bliža, luč že dogoreva --
Še ta poslednji spišem naj dogodek.

Grigorij (probudivši se.) Ta sen še vedno,
je mogoče? Tretjič!

Prokleti sen! ... A vedno pri svetilki
Sedi tam starček, piše, a ne dremlje,
Vso noč zatisnil svojih ni očíj.
Kako jaz ljubim mirni ta obraz,
Kedar se v duhu zaglobi v preteklost
In piše letopis, tedaj jaz večkrat
Bi rad uganil, kaj vse tam ne piše:
O žalostnem tatarskem vladanju,
O krutih kaznih groznega Ivana?
O burnem novgorodskem zborovanju?
O slavi domovine? Vse zastónj je!
Ni na visokem čelu, ni v očeh
Mogoče ni prebrati skritih mislij:
Pogled še vedno isti, veličasten ...
Tako glasnik, pri sodbah osíveli,
Spokojno gleda krive in nekrive,
Posluša ravnodušno dobro, hudo,
Ne poznajoč ni vsmiljenja ni gnjeva.

Pimen. Si zbudil se, brat.

Grigorij. Blagoslovi me,
Častiti oče.

Pimen. Blagoslov naj Bog
Ti danes da, v prihodnje in na veke.

Grigorij. Ti pisal si in sen te ni pre-
magal,

A moj pokoj so hude strašne sanje
Vznemirjale in motil me je vrag:
Sanjalo se mi je, da strma lestva
Me je na stolp peljala in z višine
Moskvó sem videl majhno ko mravljišče;
Na trgu narod je kipel, vrvel
In name s prsti smejajoč se kazal.
In strašno me je bilo sram pred njimi
In strmoglavo padajoč vzbudim se ...
Trikrat sem videl ta prestrašni san ...
Ni čudno to?

Pimen. Kri mlada še igra ti;
Umiri se z molitvijo in postom,
In tvoje spanje lepše, lažje sanje
Bo imelo. Sedaj, — če nehoté
Zaspim, premagan od zaspanca,
Molitve dolge nočne ne zmolivši,

Moj stari san ni miren in brez greha:
Zdaj pridem, jaz, menih, na šumni pir,
Zdaj vidim taborišče, majhne boje,
Neumne svoje želje mladih let!

Grigorij. Kako veselo si mladost preživel!
Ti se boril si pod Kazanom trdnim,
Ti si odbil pod Šujskim Litve vojsko,
Ti videl si razkošje. carjev dvor!
Kak srečnež! Jaz pa od otroških let,
Po celicah menih se vlačim revnih!
Zakaj bi tudi jaz se ne boril,
Zakaj se ne gostil pri carski mizi?
Lahko potem bi, kakor ti, na starost,
Zapustil vse posvetno, vsa veselja,
Zaprl se v majhno, tesno celico,
Obljubo samostansko izgovoril.

Pimen. Ne žaluj, brat, ker rano si zavrgel
Svet grešni in če malo še izkušenj
Poslal ti Bog je. Meni le veruj:
Od daleč nas slepi razkošje, slava,
In prevarljiva, zvita ljubav žensk.
Živel sem dolgo, z mnogim se naslajal,
A od tedaj še le vem za blaženstvo,
Ko me je Bog pripeljal v samostan.
Pomisli, sin ti, na velike carje:
Kdo višji je od njih? Edini Bog. Kdo
Je proti njim? Nobeden, glej, a vendar
Jim zlati venec je težak postajal.
Zamenjali ga s kuto dostikrat.
Car Ivan je iskal miru, pokoja
V podobi truda samostanskega.
A dvor njegov, oholih poln ljubimcev,
Izgledal je ko novi samostan.
In v kapice, spokorna oblačila,
Oblečeni so bili ko menihi.
A grozni car jim bil je za opata.
Tu videl sem, glej v celici ti sami
(Ciril-trpin takrat živel je tukaj,
Pravični mož; in mene je takrat
Sposobil Bog, da sem razumel ničnost
Stvari posvetnih). Tu videl sem i carja
Že onemoglega od krutih mislij.
Zamišljen, tih sedel pri nas je Grozni;
Mi nepremično stali smo pred carjem,
In mirno z nami je govoril on;
Govoril je z opatom, z vsemi brati:

»Očetje moji, pride zaželeni dan,
 Ko se pokažem, koprneč rešenja;
 Ti, Nikodim, ti, Sergij, ti, Ciril,
 Vi vsi poslušajte obljubo mojo:
 K vam pridem velik grešnik jaz, skesan,
 Odelo vaše sveto sprejemem tu
 In padem k nogam ti, častiti oče».
 To je govoril veliki vladar.
 In milo, sladko govor mu je tekel
 In plakal je. Mi smo s solzah molili,
 Da bi poslal gospod ljubezen, mir
 Njegovi duši, burni in trpeči.
 A sin njegov Teodor na prestolu
 Po mirnem je življenju vzdihoval
 Samotnika. Palače krasne carske
 Je v celice molitvene spremenil;
 Tam žalosti, skrbi, državne težke
 Vznemirjale mu niso svete duše.
 Rad skromnost carjevo imel je Bog
 In Rusija se je potolažila
 Pri slavi mirni. A pri smrti carja
 Nečuvveno se je zgodilo čudo:
 Ob njega odru, viden samo carju,
 Se je prikazal mož prečudno svetel,
 Začel je govoriti z njim Teodor,
 Nazivljaj ga velikim patrijarhom ...
 In vsi od straha bili so prevzeti,
 Spoznavši, da je to prikazen neba,
 Takrat Zaneta, svetega vladike,
 Pred carjem ni bilo v svetišču božjem.
 Kedar se je prikazal on, palače
 Napolnile so se s presvetim duhom,
 Ko solnce se zasvetil je obraz.
 Ne vgledamo več carja takega.
 Ta strašno velika, nesreča huda!
 Razsrdili Boga smo, greh storili:
 Izbrali smo morilca carjeviča
 Za carja.

Grigorij. Davno hotel tebe sem,
 Častiti oče, vprašati o smrti
 Ubogega Dimitrija: takrat ti
 V Ugliču, pravijo, si bil.

Pimen. O, pomnim!
 Pripeljal me je Bog, da vidim zlobni,
 Krvavi greh. Takrat so v daljni Uglič
 Poslali me na neko poslušanje.

Po noči sem prispel. A zjutraj rano
 Naenkrat slišim biti plat zvona,
 Krik, šum, beže na dvor caričin. Jaz
 Hitim tja tudi — tam že celo mesto.
 Pogledam — carjevič ubit leži ti;
 Carica v nezavesti pa nad njim,
 V obupnosti kričala je dojlja.
 A narod, strašno razdivjan ti vlači
 Brezbožno izročnico — varuhinjo.
 Naenkrat se prikaže bled od zlosti
 Judá — Bitjagovski med množico.
 Poglej, zlodej! razlegal se je krik,
 V trenutku ni ga bilo. Narod pa
 Se vrže za bežečimi morilci.
 Ugrabili so skrivše se zlodeje
 In pripeljali jih pred gorko truplo,
 In čudo, glej — mrlič zatrepeta.
 »Kesajte se!« jim narod zakriči.
 In v strahu pred sekiro so morilci
 Se pokesali — Borisa nazvali.

Grigorij. A koliko imel je carjevič let?

Primen. Jaz mislim, sedem; njemu zdaj
 bi bilo ...

(Od tega že je let deset ... ne, več bo:
 Dvanajst let). — Tvojih let on bil bi,
 mislim

In carstvoval. — No Bog tako ni sklenil.
 S tem žalostnim dogodkom bom končal
 Svoj letopis. Od tega časa malo
 Sem se za svet zanimal. Brat Grigorij,
 Ti um svoj si s pisavo si razbistril,
 Prepuščam trud svoj tebi, da boš kdaj,
 Prost od duhovnega razmišljanja,
 Pripisoval, ne modruje lokavo,
 Vse, čemur sam v življenju boš za pričo:
 Mir, vojske in upravljanje vladarjev
 In velikih svetnikov čudeže,
 Prorokovanja, znamenja nebeška —
 A zame odpočiti se je čas
 In vgasniti svetilko ... Že zvonijo
 K zornici ... Daj svoj blagoslov, Gospod,
 Nam hlapcem! ... palico mi daj, Grigorij.

(Odide.)

Grigorij. Boris, Boris, vse pred teboj
 trepeče,

Nobeden ti ne sme nič o usodi

Spomeniti nesrečnega mladenča,
Med tem pa v temni celici ti piše
Dolg, strašen zate, samotarec.
In ne uideš več ti sodbi sveta,
Kakor ne sodbi večnega Boga.

2. Palače patrijarha.

Patrijarh, opat samostana Čudova.

Patrijarh. Je res pobegnil, dragi moj opat?

Opat. Pobegnil, sveti vladika, že pred tremi dnevi.

Patrijarh. Ti zvita kača ti! Odkod je vendar?

Opat. Iz rodu Otrjopjevih, potomcev galiških bojarjev; že iz mladega je stopil v samostan ne vedoč kam, živel je v Suzdalu, v samostanu Efimjevskem; od tam je šel proč, vlačil se po raznih rodbinah, nazadnje je prišel k mojim čudovskim bratom. Videč, da je še mlad in nerazumen, dal sem ga iz početka očetu Pimenu, krotkemu in mirnemu starču; znal je popolnoma čitati in pisati, čital je naše letopise, zlagal svete pesni svetnikom. Ne, treba vedeti, da mu to ni bilo dano od Boga...

Patrijarh. To ti je branje in pisanje! Kaj si še ni izmislil! Bodem car v Moskvi! O, on je hudičevo orodje! Vendar ni treba praviti carju nič o tem; zakaj razburjati vladarja? Dosti bo, če naznanimo beg vodji Smirnovu in vodji Efimjevu. Kako bogokletstvo! Bodem car v Moskvi! Zgrabiti, zgrabiti hudičevega služabnika in ga poslati v Solovecki, za večno pokoro. Kaj ni to bogokletstvo, oče opat?

Opat. Res, pravo bogokletstvo, oče moj.

III.

1. Carske palače.

Dva primiznika.

Prvi. Kje je vladar?

Drugi. V odpočivalnici je.

Že s kakim vragom se ti je zaprl.

Prvi. Aha; to mu najljubša je beseda: Čarovniki, preroki in vražarji.

Samo vražari, ko nevesta rdeča

Rad vedel bi, kaj uganjujejo.

Drugi. Glej, tam prihaja. Naj povprašam ga?

Prvi. Kako je mračen!

Car (vstopi). Moč imam najvišjo;
Že šesto leto je, da mirno vladam,
A sreče v moji duši ni. V mladosti
Zaljubljam se mi in si želimo
Uteh ljubezni, a če srčni glad
Pomirjen je, dobivši zaželjeno,
Se hladni dolgočasimo, trpimo!...
Zastonj vražarji mi obljublajo
Življenje dolgo, dolgo, brez nemirov —
Oblast, življenje me ne veseli;
Že čutim srd nebeški in nesrečo.
Nesrečen sem. Pomiriti hotel
Sem narod v slavi, zadovoljstvu,
Z dobroto ljubav pridobiti si.
A pustil sem te trude brezuspešne:
Oblast ž večja ljudstvu ni prijetna.
Ljubiti narod samo mrtve zna.
Neumneži smo, če nam ploskanje
Srce razburi, ali krik živahni.
Bog je poslal na našo zemljo glad;
Bolestno vpil je narod v mukah težkih,
Vse žitnice sem jim odprl, a zlato
Razsul sem jim. Dal sem jim mnogo dela:
A oni so proklinjali me v jezi!
Požar jim je vse hiše pokončal;
Sezidal sem jim nova bivališča:
Požar očitali celo so meni!
Glej ljudske sodbe: išči si ljubav!
V družini najti menil sem tolažbo,
Osrečiti sem mislil hčer z ženitbo;
Smrt ženina odnese ko vihar...
Tedaj očita zlobna govorica
Ljudij nesrečnemu očetu, meni,
Da hčerinega vdovstva sam sem kriv!...
Če kdo umrje, — skrivni sem morilec:
Teodorjeve hitre smrti kriv sem,
Zastrupil svojo sestro sem carico,
Ponižno nuno... vse seveda jaz!
Ah, čutim, da nas ne umiri nič,

Na svetu žalosti, muk in trpljenja
 Nobena stvar — mogoče le še vest —
 Kako praznuje zdrava in vesela
 Nad ogovarjanjem in tajno zlobo,
 A če na njej samo en madež je,
 Če se edin mogoče je napravil,
 Tedaj gorje! Kakor okužena
 Pogine duša, strup v srce se vlije
 In bije nam v ušesih in očita,
 Slabost prihaja, v glavi se vrti ti,
 Otroci so krvavi ti v očeh...
 In rad bi zbežal, toda kam... pregrozno!
 Nesrečen tisti, če mu vest ni čista.

(Pride še.)

NE VEM KAKO... FRAN ŽGUR. PODDRAGA.

Ne vem kako,
 ne vem zakaj —
 razžaloščen
 razmišljam zdaj...
 Srce si mi
 prevarila,
 bolešno ga
 razžarila...
 Ugasnil dan
 ti je v očeh,
 cvetočih lic
 zamrl nasmeh —
 ne vem kako
 ne vem zakaj...
 V srce hiti
 brezzvezdna noč —
 obup, vampir
 krvi iščoč...
 Ah, pridi, glej
 pomladni čas —
 duhtečih rož
 pripni za pas — —
 Bolest molči,
 polje okrog,
 ko dahne dih
 ljubezni bog!

ŠOLSKA IKONA.

SRBSKI SPISAL DR. LAZA K. LAZAREVIĆ.
 PREVELA I. IN F. KLEMENČIČ.

(Nadaljevanje.)

Tako smo mi računali, pa tudi učitelj
 ni imel ničesar proti temu, da je Mara že

dovršila »vzgojo« in da bi se zdaj naj
 hitro začela učiti domačega dela. Že je pop
 mislil pogovoriti se o tem z narodom, ali
 se je zgodilo nekaj, kar je prečrtalo naše
 račune.

Tega leta je prišel v naše okrožno
 mesto vladika (škof). Nočem vam pripove-
 dovati, kaj se je tu vse pripravljalo, niti o
 tistem tekanju in upitju popov. Dosti da
 veste, da je bil naš pop najstarejši v celem
 okrožju in da mu je vsled tega pripadala
 neka posebna čast in naloga pri pozdrav-
 ljanju novega vladike. Narod je sklenil, da
 za ta dan dá popu napraviti novo obleko
 in učitelj je cela dva tedna šival kapo ter
 jo izvršil, kolikor bolje je znal. Ko se je
 pop vsedel v voz pred našo cerkvijo, spre-
 jelo ga je dvanajst konjenikov, ki so bili
 iz našega sela pri brambovcih in oni so
 spremljali popa v mesto, a med celim po-
 tom so streljali iz pušek in prepevali. Za
 popom, v drugem vozu, vozil se je kum
 Ninko in Gluvič in za njima še mnogo
 ljudstva. Pravijo, ko je naš pop prišel v
 mesto, da so zvonili zvonovi in pokali
 možnarji, kajti konjenik, ki je stal na kri-
 žepotju, ko je zagledal popa v takem slavu,
 je mislil, da je vladika, pa je zabodel ko-
 nju ostroge — za nagrado.

Pa bilo temu, kakor drago, vladika je
 prišel in naš pop je tu postal sokol. Vla-
 dika je takoj priredil obed. Bilo je vse
 polno ljudi, a naš pop, pravijo, je sedel na
 gornjem koncu mize. Kdo bi se hotel me-
 riti z nami! Po obedu, pravijo, se je ljud-
 stvo pomalem razišlo ter so ostali pri vla-
 diki le popi.

Tedaj je začel vladika drugega za
 drugim vprašati, kako se zove, odkod je,
 kakšna mu je župnija itd., pa je vprašal
 tudi našega popa. On mu je vse povedal,
 kako je, pa nas je hvalil — hvala mu! —
 kakor svojo deco. Potem, pravijo, je rekel
 sveti vladika: — Ti si, oče, od najstarej-
 ših tukaj; a, za Boga, koliko ti je let?

In kar se jih v duši iskri,
glej, vsem kraljica si ti —
Deklica, angelj cvetoč —
Lahko noč!

Da sem pod nebom oblak,
razplakal bi se junak,
zrosil ob oknu plačoč —
Lahko noč!

Pevce tvoj južnih kancon
ah, gleda zaman na balkon —
V srcu žge ogenj žgoč —
Lahko noč!

PRED MADONO. UTVA. TRST.

Pred Madonino podobo
tvoja ljuba nekedanja
lučico svetlo prižiga,
misli in o tebi sanja.

Da Madona bi nezvesto
srce ti spreobrnila,
da bi ji ljubezen tvojo
zapuščeni povrnila.

In Madona jo posluša,
se smehlja ji, jo umeje
in stotero mladih upov
v srce ji ljubeče seje.

BORIS GODUNOV. A. S. PUŠKIN. PREVEL EDVIČ.

IV.

Misail in Barlaam, meniha-postopača, Grigorij Otrjopjev, oblečen posvetno, krčmarica.

Krčmarica. S čim naj vama postrežem, častita starca?

Barlaam. S tem, kar nam je poslal Bog, mati: imate vina?

Krčmarica. Kako ne, očeta sveta, takoj prinesem. (Odide.)

Misail (Grigoriju). Kaj se pa tako držiš, tovariš? Vidiš litavsko mejo, do katere si tako želel priti.

Grigorij. Dokler ne bodem v Litvi, ne bom miren.

Barlaam. Kaj se ti je pa Litva tako priljubila? Glej, midva, oče Misail in jaz grešnik, odkar sva ubežala iz samostana, ne misliva na nič: Litva, Rusija, Peter ali Pavel, vse jedno... če bi le bilo vino... no saj že gre.

Misail. Dobro si govoril, oče Barlaam.

Krčmarica (pride). Tukaj imate, častita očeta. Pijta na zdravje!

Misail. Hvala, mati. Bog te blagoslovi. (Pijejo. Barlaam začne peti pesem: »Kako živeli smo v Kazanu mestu«. Grigoriju): Zakaj pa vendar ne pomagaš peti in ne pomagaš piti?

Grigorij. Nočem.

Misail. Prostemu volja...

Barlaam. ... a pijanemu raj, oče Misail! Izpijmo kozarček na zdravje krčmarice! (Poje: »Mladič dobri nehoté...«) Vidiš, oče Misail, kadar pijem, ne ljubim treznih. Pijanost in ponos si nista brata. Če hočeš živeti tako, kakor mi, ki prosimo milostinjo, dobro, če ne — pa pojdi k vragu: Veseljak ni prijatelj duhovniku.

Grigorij. Pij, toda govori pametno, oče Barlaam! Če ne, boš videl, da znam o pravem času tudi jaz govoriti, kakor gre.

Barlaam. Kako naj govorim pametno?

Misail. Pusti ga no, oče Barlaam.

Barlaam. Kak pustež pa je to! Sam se pridruži za tovariša, ne veš, kdo je, ne veš, odkod je, potem se pa še zbreza. (Pije in poje: »Mlad menih gre v samostan.«)

Grigorij (krčmarici). Kam pa pelje ta cesta?

Krčmarica. V Litvo, moj dobrotnik, k Lujovim goram.

Grigorij. Je-li daleč do Lujovih gor?

Krčmarica. Ni zelo daleč, do večera bi se moglo priti tja, če bi ne bilo carskih pregrad in stražnikov.

Grigorij. Kake pregrade, kaj pomeni to?

Krčmarica. I nekdo je ubežal iz Moskve, in zapovedano je, ustaviti vsakega in ga preiskati.

Grigorij (za-se). Na, tu imaš vraga.

Barlaam. E, tovariš! Glej ga, kako je prisedel k krčmarici. Vidi se, da ni potreben pijače, ampak mlade igrače. Je že tako! Vsak ima svoje navade, a midva z očetom Misailom imava pa to skrb — pijača do dna; če izpijeva, povezneva čašo in ji potolčeva na dno.

Misail. Dobro rečeno, oče Barlaam.

Grigorij (krčmarici). Koga pa iščejo? Kdo je ubežal iz Moskve?

Krčmarica. A Bog ti ga vedi, tat ali razbojnik, samo da ne morejo priti čez mejo sedaj še dobri ljudje ne. A kaj bo iz tega? Nič, še plešastega vraga ne dobé: Kakor da bi ne bilo v Litvo druge poti kakor pa glavna cesta! Treba samo kreniti odtod na levo stran skozi borovje, iti potem po stezi do kapelice, ki stoji ob Čekanskem potoku, potem naravnost čez močvirje na Hlopino, odondod na Zaharjevo, a potem te lahko pelje vsak otrok do Lujovih gor. Ti stražniki so samo zato, da nadlegujejo popotnike in obirajo nas reveže. (Čuje se šum.) Kaj pa je zopet tam? So že oni, prokleti! Gredo na ogled.

Grigorij. Krčmarica, nimate v hiši druge sobe?

Krčmarica. Ne, dragi moj, rada bi se še sama skrila. To gredo samo tako na ogled, a moraš jim dati kruha, vina in sama ne vem kaj — da bi pomrli, vrag jih vzemi, da bi se jim ... (Stražniki vstopijo).

Stražnik. Zdravo, krčmarica!

Krčmarica. Dobro došli, dragi gostje, le naprej, prosim.

Eden stražnik (drugemu). No, vendar dobimo pijače, vsaj se s čim poživimo. (Menihoma): Kdo pa sta vidva?

Barlaam. Midva sva božja starca, mirna meniha, hodiva po vaseh, da pobirava krščansko miloščino za samostan.

Stražnik (Grigoriju). A ti?

Misail. Naš tovariš ...

Grigorij. Posveten človek iz bližnjega mesta; spremljam starce do meje, potem pa pojdem svojo pot.

Misail. Tedaj si se premislil ...

Grigorij (tiho). Molči!

Stražnik. Krčmarica, prinesi še vina, mi pa bomo pili tukaj s starcima in se kaj razgovarjali.

Drugi stražnik (tiho). Ta deček je suh, kakor se vidi; njemu ne vzameš nič, toda starca ...

Prvi (tiho). Le molči, takoj jima priveda do živega. (Glasno): Kako, očeta moja, kako gre stvar?

Barlaam. Slabo, sine, slabo! Kristjani so postali sedaj skopi. Denarce ljubijo, denarce skrivajo. Malo dajejo Bogu. Velik greh pride nad narode zemlje. Vsi so se vrgli na trgovino in sleparijo; mislijo o posvetnem bogatstvu, a ne o izveličanju duše. Hodiš, hodiš, prosiš, prosiš; včasih ne izprosiš v treh dneh, treh polušek.¹⁾ Tak greh! Mine teden, drugi, pogledaš v mošnjico, tako malo ti je v njej, da ti brani vest prikazati se v samostan. Kaj početi? Od žalosti zapiješ še ostalo; prava beda to, sama revščina. — O, slabo slabo, vidi se, da so prišli naši zadnji časi.

Krčmarica (joče). Gospod, usmili se in reši nas! (Med Barlaamovim govorom gleda prvi stražnik pomembno v Misaila).

Prvi stražnik. Aleha!²⁾ Imaš pri sebi carsko povelje?

Drugi stražnik. Imam.

Prvi. Daj ga sem.

Misail. Kaj pa buliš váme tako ne-
prestano?

Prvi. Vidiš, stvar je ta: Iz Moskve je ubežal hud krivoverec, Griška³⁾ Otrjopjev. Si čul to?

Misail. Nisem čul.

Prvi. Nisi čul? Že dobro. A tega krivoverca beguna je zapovedal car ujeti in obesiti. Veš to?

Misail. Ne vem.

Prvi (Barlaamu). Znaš citati?

¹⁾ Poluška: nekaj manj, kakor en vinar.

²⁾ Diminutivum od Aleksander.

³⁾ „ „ od Grigorij.

Barlaam. Mlad sem znal, toda zdaj sem se odvadil.

Prvi (Misailu). A ti?

Misail. Bog mi ni podelil te modrosti.

Prvi. Tu glej carsko povelje.

Misail. Kaj mi ga je treba?

Prvi. Zdi se mi, da je ta pobegli krivoverec, tat, hudodelec — ti!

Misail. Jaz!? Za božjo voljo! Kaj se ti blede?

Prvi. Stoj, drži vrata. Takoj doženemo stvar.

Krčmarica. O ti nesrečni mučitelj! Še starcev ne puste pri miru.

Prvi. Kdo zna čitati?

Grigorij (stopi naprej). Jaz znam.

Prvi. Na ... A kje si se naučil?

Grigorij. Pri našem cerkovniku.

Prvi. Čitaj na glas. (Mu daje povelje).

Grigorij (čita). »Čudova samostana nevredni menih Grigorij, iz rodu Otrjopjevih, je postal krivoverec, poučen od hudiča mešati svete brate z raznovrstnimi zapeljivimi in grešnimi rečmi. A po poročilih se je izkazalo, da je ušel nesrečni Griška na litavsko mejo ...«

Prvi (Misailu). Kako, nisi tedaj ti, â?

Grigorij. ... »in car ga je ukazal uloviti ...«

Prvi. ... in obesiti!

Grigorij. Tukaj ne pravi »obesiti«.

Prvi. Lažeš! Vsaka beseda se ne za-
piše v vrsto. Čitaj »uloviti in obesiti«.

Grigorij. ... in obesiti. A star je ta tat Griška (gleda na Barlaama) okoli 50 let, rasti srednje, glava je plešasta, sive brade, velikega trebuha. (Vse gleda na Barlaama).

Prvi. Ljudje božji! Tukaj je Griška! Držite, vežite! Kdo bi si to mislil!

Barlaam (iztrga joč jezno). Pustite me, vražji ničvredneži! Kak Griška sem? Kako! Pedeset let, siva brada, velik trebuh! Ne, bratec, premlad si še, da bi se z mene norčeval! Dolgo nisem čital, težko razločujem črke, no tukaj že prepoznam, kako se je stvar zmešala. (Čita črko za črko). ... »a

let ima dvajset.« — Kaj, brate, kje je tukaj 50, â? Vidiš — 20?

Drugi stražnik. Da, da, spominjam se, dvajset, tako je bilo rečeno tudi nam.

Prvi stražnik (Grigoriju). Ti, bratec, si pa cel zabavnež, kakor se vidi. (Med čitanjem stoji Grigorij sklonivši glavo z roko pod pazduho).

Barlaam (nadaljuje). ... »a rasti je majhne, širokih prsij, eno roko ima krajšo od druge, modrih očij, rujavih las, na licu ima bradavico, na čelu drugo.« Saj nisi menda to ti, prijatelj?

(**Grigorij** potegne naenkrat bodalo. Vsi stopijo pred njim narazen. Skozi okno skoči ven).

Stražniki. Drži! Drži! (Vsi beže neredno).

SAVINSKI VENEC. ZLOŽIL ŽIGA LAJÁKOV-MOZIRSKI.

IV.

Pri „Rogoviloveu“.*)

Poldan. Malce odpočiti,
suho grlo porositi,
mislim ne bo v kvar.
Tu s požirkom kaplje sveže
radodarno vsem postreže
gostoljub krčmar.

Suh iz torbe kos živila,
in studenega krepčila
v čašo poln zajém! —
V róko znova les popotni:
»Hvala ti, krčmar dobrotni,
hvala ti, na vžitku tem!«

Pri „Iglič“.

Človeku pot htel zajeziti
v planinski raj je škrt srđiti
in zrušil skalo vrh bregóv
s pomočjo zlobnih je duhóv.

V prepad je skala zagrmela,
ob robu strmem obviséla,
in v veličastno čudo Bog
spremènil delo zlih je rok.

*) Rogovilovec ali Viličar se zove, v gen. štab. karti »Gabelwirth« imenovan, izboren studenec med potjo iz Luč v Solčavo.

Brez besede
s sklonjeno glavo gre Luci.

»Tale tam«, županja kaže,
»norec je hudoben, sprijen
študent, Jakobiner rother,
verkommenes Individuum.
Hat doch Ihnen nichts gethan?«

Luci z glavo le odkima.

»Vboga njega stara mati!«
suho dalje pomiluje
ga županja, »bi hotela
doktorja! Sein Vater war nur
ordinärer Schmiedgeselle.
Kri ne da se spremeniti.
Kar je Pöbel, bode Pöbel.
Sreča zanjga, sag ich immer,
jetika njegova je.«

— — — — —

Dobre volje, s smehom, petjem
vračajo izletniki se,
ko blede se na zapadu
zadnja proga zarije . . .

— — — — —

V tem trenutku v neki krčmi
starec zanemarjen v krogu
dnevnik gostov sedi. Nogi
je prekrizal, obutalo
zaprášeno že razpada,
glasno govori, ob mizo
bije hrastovo s pestjo.
Poslušalci sem in tja mu
pritrjujejo pozorni —
drobni kajžarji, trgovci,
en občinski svetovalec;
pijejo z njim, trkajo z njim
in nazdravljajo mu s pivom.
Starec govori o pravih
svojih, pravih oče k hčeri
svoje, vgrabití ne da si
je od plemiča; saj ima
paragrafe, policijo;
izobražen človek je, na
vasi bil učitelj je — tam daleč;

vdarila ga je usoda;
njega hči podpora bila
mu je v starosti, njegova
dobra Antigona, res da
pred živela je v prodajni
hiši, a komu to mari?
Kaj pa danes čast pomenja?
Prazna, glupa to beseda!
Njega hči se res prodaja,
po notranji svoji ceni
pa prav lahko se primerja
vsaki še pošteni ženi!
Ta, ki jo ukral je tajno,
ki jo v svoj brlog je zvlekel,
pa jo vrne! Mora, mora!
Kazni tudi ne odide!
Nismo morda v Orientu,
kjer bi lahko kradli hčere! —
Pil, razgrel se je, razgrajal
in govoril. In besede
kakor mana blagodejna
padle v duše so slušalcev,
dalje so mu napivali,
pivo, vino, žganje, dokler
ni na mizo omahnila
siva glava. In zasmrčal
glasno je . . .

BORIS GODUNOV. A. S. PUŠKIN.
PREVEL EDVIČ.

V.

V. Moskva. Dom Šujskega.

Šujskij, mnogo gostov; večerja.

Šujskij. Še vina! (Vstane in drugi za njim).

No, predragi moji gostje,
Poslednji vrč! Molitvo čitaj, deček!

Deček. Gospod nebeški, vedno pričujoči,
Molitvo svojih zvestih slug poslušaj!
Za carja našega molimo k Tebi
Pobožnega, ki si ga sam določil
Za samodržca, carja vseh kristjanov:
Varuj nam ga v palačah, na bojišču,
Na potovanjih in po taboriščih,
Daj zmago nad protivnikom mu vsakim.

Da se proslavi od morja do morja,
Družina vedno v zdravju naj cvete,
Da dragocene njene veje ves svet
Osenčijo; a slugam svojim, nam,
Da bode vedno, kakor prej, dobrotljiv,
Vsem milostljiv in pa potrpežljiv.
Da blaženstvo modrosti neizčrpne
Njegove se izlije čez nas vse;
Za to, cesarsko povzdignivši čašo,
Gospod nebeški, k Tebi molimo.

Šujskij (pije). Bog živi tebe, veliki vladar!
Sedaj pa lahko noč vsem, gostje dragi;
Zahvalim Vam, da niste mi prezrli
Soli in kruha. Z Bogom, lahko noč.

(Gostje odhajajo; on jih spremlja do vrat.)

Puškin. Težko so se odpravili. Mislim
sem že, knez Vasilij Ivanovič, da se ne
bodeva mogla niti malo pogovoriti.

Šujskij (slugam). Kaj pa zijate? Vedno bi
radi poslušali gospode. Pospravite z miz,
in vsi ven. — No kaj, Afanasij Mihajlovič,
kaj poveš?

Puškin. Prav sami čudeži so!
Gavrila Puškin, moj nečak mi je
Poslal iz Krakova poslanca danes.

Šujskij. No?

Puškin. Čudno piše mi nečak novico.
Sin Groznega ... Počakaj. (Gre k vratom in se
ozira). Carjevič,

Ubit po želji Borisa vladarja ...

Šujskij. No to ni novo.

Puškin. Le pomisli si —
Dimitrij živ.

Šujskij. Kaj vraga! Ta novost!
Carjevič živ! Prečudežno v resnici!
Je-li to vse?

Puškin. Poslušaj me do konca.
Naj bo kdorkoli on, al rešeni
Carjevič, duh li kak v njegovem liku,
Predrznež kak, nesramen samozvanec,
To vem, da tam se je pojavil Dimitrij.

Šujskij. Ne more biti.

Puškin. Puškin sam je videl,
Ko je na čelu drugih v dvor prišel
In skozi vrste litavske gospode
Naravnost v tajni kraljev dvorec šel.

Šujskij. Kdo neki je, od kod prišel?

Puškin. Ne ve se;

Pa znano je, da je bil sluga prej
Pri Višnjevjeckemu; da se bolan je
Duhovnemu očetu razodel;
On je skrbel zanj, ta gospod ponosni,
Ozdravi ga, ko mu skrivnost odkrije,
In gre potem z njim h kralju Sigismundu.

Šujskij. Kaj govori se o tem drznežu?

Puškin. Kakor sem čul, je pameten,
prijazen,

Ugaja vsem. Begunce iz Moskve
Očaral je. Duhovni rimski so
Z njim v zvezi. Kralj ravna z njim pre-
prijazno

In je obljubil mu baje pomoč.

Šujskij. Vsa ta zmešnjava, dragi, taka je,
Da se mi nehoté vrti že v glavi.
Brez vsake sumnje je to samozvanec,
Toda priznam, nevarnost majhna ni.
Novost prevažna! Če do ljudstva pride,
Tedaj ustane še nevihta grozna.

Puškin. Nevihta taka, da Boris sam težko
Na umni glavi krono obdrži.
In prav stoji mu. Gospodari z nami
Ko Grozni car (da več ga ne omenim!)
Je to korist, če javnih kaznij ni,
Če na krvavem kolu pred vsem ljudstvom
Ne pojemo več pesnij Jezusu,
Če nas ne žgó na trgu več, a car
Ne razkopava s svojim žezlom oglja?
Li smo si svesti bednega življenja?
Lahko vsak dan prognanstvo pričakuješ,
Sibir, meniško kuto in verige,
A kje na samem smrt od glada, zanjko.
Kje so med nami višjega rodu?
Kje knezi Siki, kje so Šestunovi,
Romanovi, nadeja domovine? —
Izgnani, mučeni na smrt v prognanstvu.
Čez čas: In tebe lahko doleti to.
Lahko se reče: Mi smo kakor v Litvi
Z nezvestimi služabniki obdani:
Prodani so te vsi pripravljeni,
Podkupljeni od vlade vsi ti tatje.
Od hlapca zadnjega odvisen vsak je,
Če se le drzne kaznovati ga.

Glej, Jurjev dan*) odpraviti se zmislí.
 Več nisi v svoji hiši gospodar,
 Lenuha še ne smeš pregnati, rad
 Nerađ hraniti moraš ga. Ne smeš
 Še delavca prevariti! — V sodnijo
 Za delavce. Si slišal od Ivana
 Zlo tako? Li je morda laglje ljudstvu?
 Le vprašaj ga. Naj skuša samozvanec
 Obljubiti mu stari Jurjev dan.
 Takoj bo potolažen.

Šujskij. Res je, Puškin.
 No veš kaj? Zamolčimo še vso stvar,
 Dokler ne pride čas zato.

Puškin. Gotovo.
 Obdrži za-se, saj si mož razumen;
 S teboj se vedno razgovarjam rad,
 In če me kakšna stvar kedaj vznemirja,
 Da ne bi ti povedal, ne vzdržim;
 Pri tem pa sta mi jezik razvezala
 Tvoj med in tvoje imenitno pivo...
 Bog s tabo, knez!

Šujskij. Do svidenja, pozdravljen!
 (Spremi Puškina.)

VI. Carske palače.

Carjevič riše zemljopisno karto. **Caričina**
 in njena dojlja.

Ksenija (poljubljá portret). Mili moj ženin,
 prekrasni kraljevič, nisem te dobila jaz, ni
 te dobila tvoja nevesta ampak črna zem-
 lja v tuji deželi. Nikdar se ne potolažim,
 večno bom jokala po tebi.

Dojlja. Ej, caričina, deklica joče kakor
 da bi pala rosa. Solnce izide in posuši
 roso. Drugega ženina boš imela lepega
 in prijaznega. Rada ga boš imela, dete
 naše nenagledno, pozabiš Ivana kraljeviča.

Ksenija. Ne, ne, draga dojlja, jaz bodem
 zvesta njemu tudi mrtvemu. (Vstopi car.)

Car. Kaj je, predraga moja Ksenija?

*) S tem je Boris Godunov uničil ono pravo, po katerem bi se kmetje, podvrženi svojim gospodarjem, vsakega 18. sept., na Jurjev dan, lahko preselili h kakšnemu drugemu gospodarju, ki jih ni tako mučil in zatiral, kakor pa prejšnji. Narod je bil seveda silno nevoljen.

Nevesta in že žalostna si — vdova!
 Še vedno jočeš le po ženinu.
 Otroč moj! Ni usoda dopustila,
 Da bil bi jaz vzrok vašega blaženstva.
 Razsrdil morebiti sem nebesa;
 Napraviti te nisem mogel srečne.
 Nedolžna ti! Zakaj trpeti moraš?
 A ti, preljubi sin, s čim se pečaš?

Teodor. Načrt dežele Moskve; naše
 carstvo

Od kraja pa do kraja. Glej, Moskva tu,
 Tu Novgorod, tu Astrahan, tu morje
 In temni Permski gozdje, a potem
 Sibirija.

Car. Kaj pa je to-le,
 Ki tukaj vije se?

Teodor. To naša Volga.

Car. Kako lepo! Glej, sladki plod učenja!
 Kakor z višin pregledaš ti lahko
 Vse carstvo hkrati: morje, mesta, reke.
 Le uči se, moj sin, učenje krajša
 Hitrotekočega življenja skušnje.
 Ti kakšenkrat, mogoče kmalu že,
 Dobiš države vse pod svojo roko,
 Katere si tako hitro narisal
 Sedaj tu na papirju pred menoj.
 Le uči se, moj sin, in jasno, točno
 Razumel boš lahko skrbi državne.

(Vstopi Semen Godunov).

Glej, Godunov je prišel z poročilom.
 (Kseniji).

Predraga hčerka, pojdi v svojo sobo;
 Odpusti mi, utešil te Gospod!

(Ksenija z dojljo odide).

Kaj mi poveš, Semen Nikitič?

Semen Godunov. Danes
 Za dneva pride dvorski knez Vasilij
 In sluga Puškina z novico k meni.

Car. In?

Semen Godunov. Sluga Puškina pove-
 dal je,

Da je prišel k njim v hišo včeraj zjutraj
 Iz Krakova sèl, a čez uro že
 So ga nazaj brez pisma odposlali.

Car. Ujeti sla.

Semen Godunov. Za njim smo že poslali.

Car. A kaj o Šujskem?

Semen Godunov. Včeraj je gostil
Prijatelje, obadva Miloslavska,
Buturline, Mihajla Saltikova
In Puškina ter nekaj drugih še;
Odšli so še le pozno. Samo Puškin
Ostal na samem je še z gospodarjem
In dolgo sta se pogovarjala.

Car. Takoj po Šujskega pošljite!
Semen Godunov. Car!

On je že tu.

Car. Pokličite ga sem. (Godunov odide).

Car. Te zveze z Litvo! Kaj pomeni to?...
Protivni so mi Puškini uporni,
Na Šujske pa zanesti se ne smeš:
Upogljivi, a drzni so in zviti...
(Vstopi Šujskij).

Jaz moram s tabo govoriti, knez.
No vidi se, da imaš sam opravek:
In tebe hočem čuti prvega.

Šujskij. Tako, vladar: Povedati sem
dolžen

Prevažno tebi vest.

Car. Poslušam te.

Šujskij (tiho, pokazujoč na Teodora). Toda,
vladar...

Car. Lahko ve carjevič,
Kar ve knez Šujskij. Lahko govoriš.

Šujskij. Iz Litve, car, je prišla vest...

Car. Ne tali,
Da k Puškinu je prišel včeraj sèl?

Šujskij (za-se). On ve že vse!... (Glasno).
Jaz mislil sem, vladar,

Da tebi ta skrivnost je še neznana.

Car. Ni treba tega, knez: Premislil bom
Novice te; drugače ne izvemo
Resnice.

Šujskij. Jaz edino to le vem,
Da v Krakovu ustal je samozvaneec
In da je zanj vse plemstvo in sam kralj.

Car. Kaj govore? Kdo je ta samozvanec?

Šujskij. Ne vem.

Car. Kako bi bil nevaren nam?

Šujskij. Moč, na vse zadnje, imaš, car,
veliko,

Prisvojil si srca svojih robov

Z usmiljenjem in darežljivostjo,
Toda sam veš: Neumen je naš ljud,
Izprenenljiv, uporen, praznoveren,
Prelahko se oklene pustih nad,
In naglemu navdušenju poslušen,
A gluh in ravnodušen za resnico,
Najljubša hrana so mu pravljice,
Ugaja mu brezsramna drznost, smelost.
Tedaj če oni postopač neznani
Litavsko mejo srečno prekorači,
Obujeno ime Dimitrija
Nespametnikov tolpe mu privleče.

Car. Dimitrija!... Kaj? Onega mla-
denča?

Dimitrija... Proč pojdi, carjevič.

Šujskij (za-se). Zardel je: Bo nevihta!...

Teodor. Moj vladar,

Dovoliš li...

Car. Ne, pojdi le, moj sin. (Teodor odide.)

Dimitrija!...

Šujskij (za-se). Ničesar vedel ni.

Car. Čuj, knez: storimo, kar je treba, vse,
Da bi se proti Litvi zagradi
S pregradami, da ne prikrađe se
Ni živa duša za to mejo. Zajec
Ne sme priteči s Poljske k nam; da
krokar

Ne prileti iz Krakova! Zdaj pojdi!

Šujskij. Že grem.

Car. Postoj. Kaj ni izmišljena
Ta vest? Si mogel slišati kedaj,
Da bi ustajali iz groba mrtvi
Zasliševat nas, zakonite carje,
Določene, od naroda izbrane
In kronane od samih patrijarhov?
Ni smešno to? Zakaj ne smeješ se?

Šujskij. Jaz, moj gospod?...

Car. Poslušaj, knez Vasilij:
Ko sem izvedel, da je bil otrok...
Da si je vzel na kak način življenje,
Ti si poslan bil, da vse poizveš...
Zaklinjam te pri Bogu in pri križu,
Da vestno vso resnico izpoveš:
Si izpoznal ubtega mladenča?

Ni bil podtaknjen? Odgovori zdaj!

Šujskij. Prisegam...

Car. Ne prisegaj, Šujskij moj,
Samo povej: Je bil to carjevič?

Šujskij. Bil.

Car. Pomisli, knez. Glej, milost ti obetam,
Laži pretekle ne kaznujem s praznim
Progonstvom več. Toda če še pa sedaj
Me varaš, pomni mi, pri glavi sina
Ti se rotim — zadene kazen te,
A taka kazen, da bi se obrnil
Od groze v grobu sam car Ivan Grozni.

Šujskij. Ni strašna kazen, strašna je
nemilost.

Kako bi tebe varati se drznil?
Li bi se mogel jaz tako zmotiti,
Da ne bi carjeviča izpoznal?
Tri dni sem hodil gledat trup njegov.
Cel Uglič me je vedno spremljal v cerkev.
Trinajst teles krog njega je ležalo,
Ki jih je ljudstvo razmesarilo.
Na njih se je opazilo že gnjitje,
Toda obraz njegov je bil še jasn
In svež in miren, kakor da bi spal še;
Globoka rana ni se mu zaprla,
Vendar poteze so ostale iste.
Ne, moj gospod tu dvombe ni: Dimitrij
Spi v grobu,

Car. Dosti! Pojdi zdaj domov! (Šujskij odide).
O, težko!... Da bi se umiril vsaj!
Kako sem čutil: Kri mi je v obraz
Stopila in kipela silno v meni...
Zato trinajst let se mi je sanjalo
Po vrsti o ubitem detetu!
Da, da, in baš zato! Sedaj razumem.
A kdo je on, moj grozni supostat?
Kdo proti meni? Senca, le ime...
Kaj more senca mi škrlat odvzeti,
Potomcem mojim vgrabiti nasledstvo?...
Na to prikazen pihni — ni je več.
Tako, vse dobro: Straha ne pokažem,
Toda prezirati ne sme se nič...
O težka si ti kapa Monomaha!*)

NOVE KNJIGE.

Knezova knjižnica. VIII. zvezek.
1901. — „Lajnar“. Slika iz življenja.
Spisal F. J. Doljan. — Da, koliko lajnarjev
srečujemo, mimo kolikih gremo brezčutni
ali jim mečemo drobiž z nevoljo, ker nas
zbadajo v ušesa kričeči glasovi njihovih
nesrečnih godal. Da se Bog usmili, ali
poleg slavcev imamo tudi kose, šoje in
krokarje; vendar so še bolji ti lajnarji-be-
rači nego oni razcapanci, ki nadlegujejo
človeka brez vse pravice, da potem v
obliki žganja zapravijo nepošteno zaslu-
žene novce. Čudni bratci so ti berači in
lajnarji, ali komaj bi našel kje kakega, ki
bi bil podoben našemu krotkemu revežu,
ki lajna svojo enolično pesen leta in leta,
sladeč si skeleče rane, katere mu je za-
dala usoda takorekoč igraje, ne da bi bilo
ravno potreba. No, zakaj bi ne bil ta lajnar
mogoč, gospod F. J. Doljan pa tudi sicer
nima navade, da bi slikal tipe, kakor jih
poraja naše življenje, ampak on je pri vsi
dozdevni modernosti in navidezni psihologiji
ostal vendar še stari romantik, ki ljubi
posebnosti, ki riše posebneže, na katere se
sicer ne jezimo, saj smo sami često večji
romantiki, nego se nam sanja, vendar vemo,
da taci ljudi ne srečujemo navažno po
ulicah. Najmanj pa je takih sentimentalno
mekkih ljudi po kmetih; da so sanjači po
vseh stanovih, kdo bi dvomil? Sicer pa
zna g. Doljan prav po načinu najmoder-
nejših psihologov utemeljiti značaj svojega
junaka: Oče mu je zapravljivec in pijanec,
ki preteplje ženo, zato je bila mladost
Pavletova mračna. Zavest, da je berač,
mu je gotovo branila razviti krilo mla-
dostnih sil, ali vendar je malo preveč
samotarstva v njem. Pavle ne pije, ne poje,
ne vasuje — in vendar mu niso dekleta
sovražna. Seveda ima nekaj, kar morda
nadomestuje vse druge vrline kmetskega
junaka; lep je, da mu ni para. in z obraza
mu je odsevala »otožnost«, ki »ga je de-
lala zanimivega«. Najbrže je bila Metka
tudi najzaljše dekle vse fare, seveda je
ona hči trdnega, trdega in ponosnega
kmeta to pa je že obligaten konflikt
kmetskih povesti. Pisatelj žal prevečkrat
sam modruje in preveč s svojega stališča
kot izobraženec, mesto da bi govorili nje-
govi junaki-kmetje. To treba pač omeniti
kot glavno hibo; s tega stališča treba

*) Krona Vladimira II. s priimkom Monomaha.
Pri njegovem kronanju mu je poslal grški car Aleksij
Komnanus krono in druge carske insignije v dar. On
je unuk onega Vladimira, ki je vpeljal kristjanstvo v
Rusiji.

Število detomorov bi nedvomno znatno padlo, ako bi se postavno uveljavila so-odgovornost možkih za existenco otrok. Možki bi se potem ne igrali tako lahko-miselno in brezskrbno z žensko častjo in mnogo manj bi bilo nesrečnih žensk. Tudi v slučaju, kadar bi možki ne hotel ali ne mogel v zakon vzeti ali dalje ljubiti ženske, s katero je svoj čas spolno občeval, bi vsak vsaj materijelno pripomogel za oskrbovanje otroka ter bi bila tako ženska obvarovana vsaj izkušnjave, da izvrši detomor radi pomanjkanja.

Glavno pa je: Doli z dvojno moralo na celi črti!

SAVINSKI VENEC. ZLOŽIL ŽIGA LAJÁKOV-MOZIRSKI.

VI.

Logarjevi dolini.

Ti svet prelep, planinski svet,
iz dnu srca pozdrav ti vnet,
pozdravljen cvet in kras planin
in ti, najlepša vseh dolin.

Tu kos nam raja še cveti,
očit ves božji kras leži,
ki dičil je nebeški vrt,
prvotni sreči razprostrt.

Kot v dolu jézero temná,
kjer bajne lilije cvetó,
tako ležiš tu vrh planin,
najlepša gorskih ti dolin!

V kraljevo krono ni vkovan
smaragd takó bliščeč, krásn
kot mični ta planinski svet,
v zelenje ves in cvet odet!

Ponosno na-te zre okó,
srce pa vriska mi glasno:
Pozdravljen cvet in kras planin,
in ti najlepša vseh dolin!

BORIS GODUNOV. A. S. PUŠKIN. PREVEL EDVIČ.

VII. Krakov. Dom Višnevjeckega.

Samozvanec in pater Černikovski.

Samozvanec. Ne, oče moj, težav ne bode mnogo!

Predobro jaz poznam duh narodov:

Pobožnost prenapeta ni njegova;

A vzgled vladarjev jim je vedno svet.

Pri tem pa še ta strpnost ravnodušna.

Zagotovim te, da že čez par let

Ves narod moj in vsa iztočna cerkev

Naslednika moč Petra pripozna.

Pater. Naj te podpira blaženi Ignacij,
Ko pride enkrat ta presrečni čas.

A do tedaj, moj carjevič, skrij v duši

To seme božjega navdihnjenja;

Pretvarjati se pred tem grešnim svetom

Nam včasih višja zapove dolžnost:

Ljudje naj sodijo — besede, dela,

Namere tvoje vidi pa le Bog.

Samozvanec. Amen, kdo tam? (Pride sluga.)

Recite, da sprejemam.

(Vrata se odpro in vstopi tolpa Rusov in Poljakov.)

Tovariši! Odrinemo že jutri

Iz Krakova. Jaz, Mnišek, za tri dni

Ustavim se pri tebi v Sámboru.

Vem, tvoje gostoljubno bivališče,

Tvoj grad ponaša se z velikim sjajem,

A v njem je mlada gospodarica.

Nadejam se, da bodem videl krasno

Marino tam. A vi, prijatelji,

Rusija, Litva, vi zastave bratske

Povzdignite na vruga občnega,

Na mojega krvavega zlodejca.

Sinovi Slave! Kmalu popeljam

V boj zaželeni vaše hrabre čete...

A mnogo novih še med vami vidim.

Gavrila Puškin. Prišli so prosit tvojo
milost, car,

Da daš jim službo, meč.

Samozvanec. To veseli me.

Prijatelji, le k meni. Puškin, kdo pa

Je ta lep človek?

Puškin. Krubskij. *)

Samozvanec. Ime slavno —

Ti je junak Kazanski kaj v sorodu?

Krubskij. Njegov sem sin.

Samozvanec. Kaj še živi?

Krubskij. Umr! je.

Samozvanec. Veliki um je bil, mož bitve,
světa!

Od tega časa, ko se je pokazal
Z Litvanci pod prastaro mesto Olgo
Kot kruti maščevalec vseh žalitev,
O njem je glas umolkel.

Krubskij. Oče moj

V Volinji je živel do svoje smrti
Na premoženjih, ki mu jih je dal
Batori. Mirno, zapuščen od vseh
Tolažbo je iskal le v svojih knjigah;
A vendar v tem utehe ni našel:
Od mladega je mislil na domovje,
Do konca je po njej on žaloval.

Samozvanec. Nesrečni voj! Kako se je
proslavil

Po vsem izhodu v burnem tem življenju!
No, veselim se, plemeniti vitez,
Da se je že pomiril z domovino;
Pregreh očetov ne spominjati!
Mir grobu njih! Le bliže Krubskij, ... roko!
Ni čudno to? Sin Krubskega pelja
Na prestol, koga? — Sina Groznega ...
Usoda in ljudje — vse je zmenoj.
Kdo pa si ti?

Poljak. Sobanjskij, šlahčič prosti.

Samozvanec. Vsa čast in hvala tebi,
mož svobode!

Tretjino dajte plače mu naprej že.
A kdo si ti? Vesel poznam na njih
Obleko rodne zemlje. To so naši.

Hruščev (se globoko priklanja). Tako je, oče
naš. Vsi tvoji smo,

Preganjani, marljivi zemljedelci.
Izobčeni, iz Moskve smo zbežali,
Car, k tvojim nogam in za tebe radi
Vsi damo glave, da bi naša trupla.

*) Njegov oče, knez Krubskij, se je odlikoval
pri Kazanu. Padel je pri carju Ivanu Groznemu v
nemilost. Umr! je v prognanstvu.

Ti bila ko stopnice za prestol.

Samozvanec. Bodite mož, trpini vi ne-
dolžni!

Samo mi dajte priti do Moskve
A tam pa še poplačamo Borisa
Kakor mu gre. Kaj je tam novega?

Hruščev. Vse tiho je še tam. No, narod je
Že zvedel, da živi še carjevič,
In tvoje pismo čitajo povsodi.
Vse čaka te. Nedavno je Boris
Dva plemenita kaznoval, ker sta
Na tvoje zdravje tajno pila.

Samozvanec. O ti nesrečneži, bojarji
dobri!

No kri za kri — gorje mu Godunovu!
Kaj govore o njem?

Hruščev. Odmaknil se je
V palače svoje žalostne. A grozen
In mračen je. Vse čaka kazni. Zlost
Ga grize. Komaj se še slabo vleče.
Vsi mislijo, da ni več daleč že
Njegova zadnja ura.

Samozvanec. Ker sem usmiljen,
Želim v resnici njemu skoro smrt,
Če ne — gorje zlodeju! Koga pa
Želi imeti za naslednika?

Hruščev. Nakan nobenemu ne razodeva,
A kot se vidi, namerava dati
Nam sina mladega Teodora.

Samozvanec. Mogoče zmoti se v računu
svojem.

Kdo ti?

Kazela. Kozak: Od Dona sem poslan,
Od vojsk svobodnih, hrabrih atamanov,
Kozakov donskih gornjih in od doljnih,
Oči ugledat jasne tvoje carske,
Poklonit se ti v njihovem imenu.

Samozvanec. Poznal sem Donce, nikdar
nisem dvomil

Ugledati kozakov v svoji vojski.
Iskrena hvala hrabrim donskim četam.
Mi vemo, da so po krivici zdaj
Preganjani in mučeni kozaki,
No če nam Bog pomore na prestol
Očetov naš h priti, nagradimo
Po starem naš svobodni, verni Don.

Poet (se približa in ga prijemlje, globoko se priklanjajoč, za rob njegovega plašča).

Veliki princ naš, carjevič presvetli!

Samozvanec. Kaj hočeš ti?

Poet. Vzemite blagohotno

Ta bedni plod truda marljivega.

Samozvanec. Kaj vidim jaz! Latinski stih!

O stokrat sveta zveza meča z liro:

Okrog obeh se vije lovorika.

Pod severnim sem sicer rojen nebom,

Vendar mi znan je glas latinske muze.

Jaz tudi ljubim cvetke s Párnasa. (Čita zase.)

Hruščev (tiho Puškinu). Kdo pa je ta?

Puškin. Piit. *)

Hruščev. Kak pa je stan to?

Puškin. Kako bi rekel ruski? Stihopisec, šaljivec, ka-li.

Samozvanec. Krasni stih!

Verujem v pesnikovo proročanstvo.

Zastonj v njihovih prsih ne kipi

Navdušenost. O srečno je podvzetje,

Katerega izid se že proslavlja.

Približi se, prijatelj, dar ta sprejmi

V spomin. (Daje mu prstan.) Kedar dovršim svoje delo,

Usode nálog, ko nadenem krono

Očetov svojih, upam da začujem

Spet sladki glas tvoj, veličastno himno:

Musa gloriám coronat, gloriaque musam.

Tedaj, prijatelji, do zjutraj, z Bogom.

Vsi. Naprej! Na boj! Da zdravstvuje Dimitrij,

Da zdravstvuje veliki knez moskovski!

(Pride še.)

BELEŽKE.

C. kr. umetno-obrtna strokovna šola v Ljubljani je izdala svoje poročilo za šolsko leto 1901/02. Iz tega poročila posnemamo gledé oddelka za umetno vezenje in čipkarstvo:

Temu oddelku je namen, vzgajati umetniški izvežbane vezilje in čipkarice. Poleg tega naj oživi ostanke istovrstne

*) Malorusi izgovarjajo besedo »poet« piit.

domače industrije, ohranjene še na Kranjskem, in naj na podlagi pravih, zakonom sloga primernih principov in po zgledih dobrih vzorcev omogoči splošno racionalno izurjenost v belem in pisanem vezenju ter v čipkarstvu.

Pouk je deloma teoretiški, deloma praktični in obsega predmete: nemški jezik, slovenski jezik, računstvo in knjigovodstvo, elementarno prostoročno in strokovno risanje, prenašanje vzorov na blago, rezanje oblik, osobito pa praktična dela v ateljejih, ki jim je odločeno največje število učnih ur. Tu se učenke po priznanih učbah sistematiško poučujejo se seznanjajo z najvažnejšimi metodami izdelovanja in dekoracije, z vsakovrstnim materialom in njega dobavo, ter spoznavajo vse zahteve, ki jih stavlja sedanjí čas do umetnoobrnih ročnih del.

Za absolventinje se nahaja na zavodu poseben kurz, v katerem izdelujejo predmete za praktično uporabo in se pripravljajo za samostojno izvrševanje priučene umetnosti.

Dela učenk so njih last, ako predstavljajo učni načrt, n. pr. vzorni prti, vzorni trakovi itd.

Redne učenke dobivajo v to potrebni material od šole zastonj.

Hospitantinje si morajo material in priprave za delo napravljati ob svojih stroških.

Dalje obstoji na tem zavodu javna risarska šola za deklice. Ta oddlek ima namen, odraslim deklicam in damam dajati priliko, da se urijo v kopiranjú vzorcev za ženska umetna ročna dela in v risanju sploh, osobito pa v risanju po naturi.

Pouk se vrši vsako sredo in soboto popoldne od 2. do 4. ure in je brezplačen. Pri vstopu pa je treba odšteti vpisnino 2 kroni, ki se porabi za nakup učil. Risarsko pripravo si mora vsaka obiskovalka sama preskrbeti.

Deklice so pripuščene tudi na oddlek za pletarstvo. Pouk v tem oddelku traja za tiste, ki hočejo dobiti izpričevalo usposobljenosti za samostojno izvrševanje pletarskega obrta, tri leta, za one pa, ki nameravajo gojiti pletarstvo kot domači obrt, eno oziroma dve leti. — Šolsko leto 1902/1903. se prične v petek, dné 19. septembra 1902. Vpisovanje se bo vršilo dne 16., 17. in za hospitantinje tudi še 18.

je jasno ... jasno — —! A zdaj se ji to nesrečno bitje, ki se je vilo ob njenih nogah, ni smililo nič več! ... Obrnila se je vstran od nje in odšla, ne da bi bila izpregovorila še kako besedico z njo. Od tistih dob je ni bilo nikoli več k nji! ...

Jaz pa sem se, ko sem bil zvedel njene zapeljivca, takoj domislil, kako sem nekaj pri preiskavi dvojil o tem, da je govorila ta ženska čisto resnico ... In čim bolj sem preudarjal vso stvar, tim bolj se mi je vsiljevalo prepričanje, da je nosila v svojem srcu še drugo skrivnost in da ni bil tisti »hudič«, ki ji je bil pošepetal na uho, da naj umori otroka, nikdo drug, nego — on, njen gospodar, katerega ljubica je bila! ...

Njemu, ki je bil zaradi žene pač v nemali zadregi, je bil otrok na poti. Za to jo je zapeljal k zločinu ter ji presrbel tisto grozno tekočino. Računal je brez dvojbe na to, da bo dovelj trdna, pa da se na kmetih stvar ne bo tako natanko preiskovala ... V tem pričakovanju se je sicer zmotil, a rešen je vendar bil, ker je vzela ona vso krivdo nase! ...

Ah, te slabe, te tolikanj zaničevane in prezirane ženske so v svoji ljubezni zmožne tolike požrtvovalnosti, do kakršne se na svoje viteštvo in na svoj heroizem toli ponosni možki spol nikoli in nikoli ne popne! ...

Da, to bi bil sujet za pretresljivo povest! ... Toda jaz sem se odločil, podati sama dejstva, ker se mi zdi, da nudijo ti gododki v svoji goli istini zanimivejši in pristnejši prispevek k spoznanju ženske duše, nego če bi jih bil obdal v kateremkoli oziru s plodovi lastne domišljije ...

V SLOVO. FRAN ŽGUR. PODDRAGA.

Podaj mi roko
poslednjič v slovo,
glej, jutri odspejem
čez strmo goro!

Morda še kedaj
spet pridem nazaj —
Morda še zagrne
ljubezni nas maj.

Ljubezni steze
držijo v srce,
čez reke bobneče,
čez strme gore!

Ljubezni nikdar
ne vgasne vihar —
Ne plakaj, oj dekle,
k slovesu nikar!

Kot zvezda neba,
tako lesketa,
ne vgasne grabljiva
tam roka je zla!

Kako mi trpi
srce, krvavi,
ko tebe ostavljam,
povedati ni ...

V prežalno slovo
naj tvoje oko
kot solnce mi sije
čez strmo goro!

BIORS GODUNOV. A. S. PUŠKIN. PREVEL EDVIČ.

VII.

Grad vojvode Mniška v Samboru.

Soba za oblačenje.

Marina, Ruzja (jo oblači), služabnice.

Marina (pred zrcalom). No, kaj, je li gotovo,
prej mogoče ni?

Ruzja. Izvolite — sedaj najprej se odločite.
Kaj pa nadenete, te niti z biseri?

Ali smaragdove nakite?

Marina. Demantni dijamem.

Ruzja. Prekrasno! Pomnite, ko ste ga
nadevali,

Ko ste hodili, milostna, na dvor. Jaz vem,
Na plesu, govoré, ko solnce ste bliščali,
Možje so ahali, a drugi so šeptali ...

Takrat je, mislim, videl prvikrat vaš kras
Hotkjevič mladi, ki se je potem pogubil,

Da, da, vsi pravijo, da v vas

Se je takoj prav vsak zaljubil.

Marina. Daj no, požuri se!

Ruzja. Ta čas! Vaš oče danes upanje
ima na vas.

Zastonj vas carjevič ni videl.

Prikriti mogel ni veselja svojega.

Že ranjen je. Kako ste naglo ga
Premagali z udarcem krepkim.

Da, gospica, zaljubljen je:

Že mesec, zapustivši Krakov

Pozabil je na vojsko, vse,

Tu se gosti, a večja le

S tem jezo Rusov in Poljakov.

Moj Bog, kdaj pride pač ta čas?

Kaj ne, kedar povede v stalno mesto

Dimitrij svojo mlado carico-nevesto,

Osamljena ne bodem vsaj?!

Marina. Mār misliš ti, da bodem jaz ca-
rica kdaj?

Ruzja. Kdo drugi pa, če vi ne? Kdo
krasoto svojo

Primerjal bi z veliteljico mojo!

Rod Mniškov ni nikdar v ničemur zaostal.

Vaš um — kje našla bi pohval?

O, srečen on, ki ga s pogledom počastite,

Ki ga z ljubeznijo si srčno prisvojite,

Kdor naj bi bil, naš kralj celó,

Ali francoski kraljevič,

Ne le ta revni carjevič,

Bog ve, odkod je, Bog ve, kdo!

Marina. On je v resnici carjev sin, cel
svet prizna to.

Ruzja. A vendar je bil prejšnjo zimo še
Pri našem kralju sluga le.

Marina. On se je skril.

Ruzja. Ne rečem nič več ná to.

A veste li mogoče to,

Kaj vse o njem ne govorijo?

Begun iz Moskve, revni pevec je samo

Za klateža ga vsi držijo.

Marina. Kakšne neumnosti.

Ruzja. Jaz ne verujem to,

Samo vam pravim, da bi bil dolžan gotovo

Zahvaliti usodi za to srečo novo,

Ker ga vi ljubite tako.

Služabnica (vstopi). Že so se gostje zbrali.

Marina. No vidiš, ti bi vedno

Mi govorila praznosti,

A jaz oblečena še nisem.

Ruzja. Gotovo bo takoj!

Marina (za-se). Vse moram zvedeti.

* * *

Vrsta razsvetljenih dvoran. Godba.

Višnevjeckij, Mnišek.

Mnišek. On govori samo z Marino mojo,
Z Marino se edino le peča...

Stvar na ženitev je zelo podobna.

No, mislil si li — reci, Višnevjeckij —

Da bode moja hči kedaj carica?

Višnevjeckij. Da, čudo... se pa ti je
kdaj sanjalo,

Da bode sluga moj vladar moskovski?

Mnišek. A kaka tudi je Marina moja!
Samo sem ji našepnil: Ti le glej!

Dimitrija ne pusti... in takoj

Vse je končano, že je v mrežah cel.

(Godba igra poljsko. Samozvanec in Marina sta prvi par).

Marina (tiho Dimitriju). Ob edenajsti uri
danes bom

Zvečer pri vodometu v drevoredu.

(Razidejo se. Drugi par).

Kavalir. Kaj je na njej Dimitrij našel?

Dama. Kaj?

Ona je krasna.

Kavalir. Mramornata vila,

Oči in usta brez življenja, mrzla. (Novi par).

Dama. On krasen ni, drugače je prijeten,

A vidi se, da je rodbine carske. (Novi par).

Dama. Kdaj bo odhod?

Kavalir. Ko reče carjevič.

Mi smo gotovi, a gospica Mnišek

Nas hoče kakor v robstvu ž njim držati.

Dama. Prijetno robstvo.

Kavalir. No če vsi potem...

(Razhajajo se, sobane se prazné.)

Mnišek. Nas, starcev, zdaj več plesati
ni volja,

Glas godbe nas ne vleče več tako,

Prekrasnih roček ne poljubljamo več...

O, nisem še pozabil mladih let.

Zdaj ni tako, kakor je nekdaj bilo.
Mladina naša ni tako več drzna,
Lepota naša ni tako vesela;
Priznaj mi, dragi, vse je nekam hladno.
Pustiva jih, le pojdiva mi dva,
Buteljko ogersko odpreti dam,
Poraščeno takorekoč že s travo,
Prekrasno vince, gosto kakor mast,
Posrkava ga kje v kotičku mirnem
Med tem pogovoriva se o čem.
No, pojdiva, moj brat.

Višnevjeckij. Pa pojdiva.

* * *

Noč. Vrt. Fontana.

Samozvanec (pride). Fontana tu je, ona
pride sem.

No, rojen, mislim, nisem bojzljivec:
Pred sabo, blizu videl sem že smrt,
A še pred smrtjo nisem se prestrašil.
Pogibelj večna mi je že grozila,
Preganjali so me -- obupal nisem,
Nevarnosti sem srečno ubežal.
A kaj duši me danes nekam čudno?
Kaj znači nenavaden ta trepet?
Ne, to je strah... Cel dan samo sem čakal
Tega sestanka tajnega z Marino,
Premišljeval vse to, kar ji povem,
Kako ji rečem: carica moskovska.
Prišel je čas — ničesar več ne pomnim,
Ne najdem več pripravljenih besed;
Ljubezen moti mojo domišljijo...
Kaj se je zablískalo tu... šum... tiho...
Ne, to je prevarljive lune luč
In zašumel je vetrič.

Marina (pride.) Carjevič moj!

Samozvanec. Glej, ona!... Kri mi je
stopila v glavo.

Marina. Dimitrij, vi?

Samozvanec. Prekrasni, sladki glasek!
(Gre k nji).

Kaj vendar si prišla, te vidim res,
Edino z mano v senci tihe noči?
Kako se je počasi vlekel dan!
Kako počasi noč je nastopila!
Kako sem dolgo čakal v nočnem mraku!

Marina. Bežijo ure, čas je meni drag.
Določila sem tukaj ti sestanek
Ne, da bi čula nežno govorjenje
Ljubimca. To je nepotrebno. Verjem,
Da me ljubiš, toda čuj: Jaz hočem
K usodi tvoji burni in nestalni
Pridružiti še svojo. No, potem jaz
Zahtevam nekaj, Dimitrij lahkó:
Zahtevam, da bi mi sedaj odkril
Nadeje skrite, tajne svoje duše,
Namere svoje in celo bojazni,
Da bi ob tvoji strani mogla smelo
Da bi ob tvoji strani mogla smelo
Pustiti se v življenje — tja v en dan ne,
Ne kakor suznja svojega moža,
Priležnica, ki nima nič pravice,
A ko soproga, kj je tebe vredna,
Moskovskega vladarja pomočnica.

Samozvanec. O daj, da bi pozabil malo vsaj
Mučenja in skrbi usode moje!
Pozabi sama, da je carjevič
Pred tabo tu, Marina! V meni vidi
Ljubimca, ki si ga izbrala sama
Presrečnega z edinim le pogledom.
Usliši mi ljubezni prošnjo to,
Da ti povem, kar mi je v srcu polno!

Marina. Ni čas za to, knez: Ti odlašaj, a
Privrženost sodrugov se ti manjša:
Vsak dan trud, muke in nevarnosti
Postajajo težavnejše, opasne.
Že čuje se sumljivo govorjenje,
Novica na novico vsaki dan,
Da Godunov se nate že pripravlja...

Samozvanec. Kaj, Godunov? Mar je
ljubezen tvoja,
Edina moja sreča, v moči carja?
Ne, ne, sedaj jaz ravnodušno gledam
Na prestol in na carujočo moč.
Ljubezen tvoja... kaj mi je brez nje
Življenje, slava, sij, država ruska?
V pustinji strašni, v revni koči — ti,
Ti nadomeščaš meni carsko krono!
Ljubezen...

Marina. Sram te bodi! Ne pozabljalj
Visokega in svetega poklica!
Čast tvoja mora dražja biti ti

Od vseh veselj mamljivega življenja.
Primerjati ne moreš je z ničemur.
Mladeniču, drhtečemu brezumno,
Ki od lepote moje je prevzet,
Ne dam nikdar svečano svoje roke,
A carjeviču, rešenemu čudno,
Nasledniku moskovskega prestola.

Samozvanec. Ne muči mene, dražestna
Marina,

Ne pravi, da ne mene, ampak čast
Izbrala si. Marina! Kaj ne veš,
Kako hudó srce s tem meni raniš!
Kako! Če pa res ... o pregrozna sumnja!
Povej mi: Če usoda slepa ne bi
Podarila mi carskega rodu,
Če ne bi bil sin carja Ivana,
Ne ta, pozabljeni od vsch že davno,
Tedaj ... tedaj bi še ljubila me?

Marina. Ti si Dimitrij, drugi ne gotovo;
Ljubila ne bi drugega.

Samozvanec. Ne, dosti!
Jaz z mrtvecem ne maram deliti
Njegove ljubice, ki mu pripada.
Ne, dosti tega je pretvaranja.
Povem ti vso resnico. Tvoj Dimitrij
Je mrtev, pokopan — nikdar ne vstane;
Če vedeti želiš še, kdo sem jaz,
Tedaj poslušaj: Jaz menih sem revni;
Presedalo mi je življenje tako
In pod meniško kuto si izmislil
Nameró drzno — čudo vsem ljudem.
Nato sem ubežal iz celice
Tja k Ukrajincem, tja v vasice bujne.
Učil sem se ravnati s konjem, sabljo;
Prišel sem k vam, nazval sem se Dimitrij
Prevaril sem Poljake brez možganov.
Kaj rečeš ti, oholica Marina?
Si zadovoljna, ker sem vse priznal?
No, kaj molčiš?

Marina. Sramota! O gorje! (Molčanje).

Samozvanec (za-se). Kam si zavlekla me,
nesrečna naglost!
Mogoče sem za vedno si uničil
Tako težavno pridobljeno srečo.
Kaj storil sem, jaz tepec! (Glasno). Vidim,
Vidim:

Sramuješ se nekneževske ljubezni.
Besedo odločilno izgovori;
Usoda moja v tvojih je rokah
Jaz čakam. (Pade na kolena).

Marina. Vstani, bedni samozvanec!
Kaj meniš, da mi bodeš na kolenih
Ko lahkoverni, slabi deklici
Srce ponosno moje ublažil?
Priatelj, motiš se: Pri svojih nogah
Imela sem že plemenite grofe,
A hladno sem odklanjala jih,
Ne, da morda ubežnega meniha ...

Samozvanec (vstane). Nikari ne preziraj
samozvanca;

Pri njem mogoče so vrline skrite,
Ki so moskovskega prestola vredne,
Dostojne tvoje dragocene roke ...

Marina. Vešal sramotnih vredne, drznež!

Samozvanec. Zakrivil sem, ponos me je
premagal,

Prevaril sem vladarje in Boga,
Lagal sem svetu, a ne smeš, Marina,
Me kazniti. Nedolžen sem pred tabo;
Svetinja si mi bila ti edina,
Pred njo se nisem mogel skrivati ...
Ljubezen slepa, ta ljubezen vroča
Me je prisilila edina k temu,
Da sem ti vse izdal.

Marina. S čim hvali se!
Kdo je zahteval tvojega priznanja?
Če si že ti, brezumni pustolovec,
Dva naroda preslepil in prevaril,
Tedaj bi moral se pokazati,
Da vreden si uspeha svojega,
Prevaro svojo drzno ohraniti
V skrivnosti trdni in globoki vedno.
Kaj morem, reci, tebi se predati,
Pozabiti svoj rod in sram deviški,
Življenje moje s tvojim združiti,
Ko sam si razodel sramoto svojo
Tako neumno lahkómiselno?
On vse je iz ljubezni zblebetal!
Res, čudim se, da nisi pred očetom,
Pred družbo vsega tega še odkril,
Od radosti pred samim našim kraljem,
In pred gospodom svojim Višnevjeckim

Iz zaupljivosti, ko zvesti sluga!

Samozvanec. Rotim se, da si mogla mi
samo ti

Izmamiti iz srca to skrivnost;
Rotim se ti, da nikdar in nikjer
Ni pri popivanjih, ni pri gostijah,
Ni pri prijateljskem razgovoru,
Ni pri mučilih strašnih, ni pod nožem,
Teh težkih tajn moj jezik ne izda.

Marina. Rotiš se ti? Potem verjeti moram.
Verujem! A pri čem, lahko izvem,
Rotiš se? Ne li pri imenu Božjem,
Kakor gojenci tam pri jezuitih?
Pri časti, kakor plemeniti vitez,
Morda edino pri besedi carski
Ko carjev sin? Ni li tako? Govori!

Samozvanec (ponosno). Duh Groznega je
mene posinovil

In me Dimitrija nazval iz groba,
Okolu mene narode je zmešal,
Borisa mi kot žrtvo je določil.
Jaz carjevič sem. Dosti! Sram me je,
Da se Poljakinji ponosni plazim.
Na veke z Bogom: Igra vojn krvavih,
Usode moje velike skrbi
Že zaglušijo, upam, bol ljubezni.
Kako te bom začel sovražiti,
Kedar sramotni žar strasti preide.
Sedaj odidem: Zmaga ali smrt
V Rusiji pričakuje mojo glavo,
Če najdem častno smrt v krvavem boju,
Sramotno, ko zločinci na morišču,
Ne bodeš nikdar ti družica moja,
Ne razdeliš usode moje z mano.
Mogoče bodeš še obžalovala,
Ker si tako zavrгла svojo srečo.

Marina. Če pa prevaro drzno tvojo jaz
Pred vsemi prej še celo razodenem?

Samozvanec. Li meniš, da se tebe kaj
bojim?

Kaj bodo verovali eni ženski
Bolj kakor carjeviču Ruskemu?
Ni kralj, ni papež, ni vse plemstvo
Ne misli, če je to resnica ali laž,
Če sem Dimitrij, ali ne -- vse jedno.
Jaz sem pretveza vojn in razprtij.

To jim je ravno treba. Tebe pa,
Veruj mi, že prisilijo molčati:
Pozdrav!

Marina. Počakaj, carjevič, nazadnje
Govoril si možato, ne otročje.
To me je s tabo, knez, pomirilo.
Pozabljena naj bode tvoja naglost,
Jaz vidim spet Dimitrija. Poslušaj:
Čas je, probudi se in ne odlašaj,
Povedi svoje polke proti Ruski,
Očisti Kremelj, sedi na prestol,
Tedaj pa pošlji za ženitev slà;
A, Bog me čuje, dokler tvoja noga
Se na stopnice ne upre prestola,
Dokler ne vržeš ž njega Godunova,
Ne bom poslušala besed ljubezni. (Odide).

Samozvanec. Ne! Lažje se mi je boriti
s carjem,

In dvornega kaplana varati,
Ko z ženskami. Da bi jih vrag; moči ni:
Obvija se ti, plazi se ti zvito.
Izmuzne se iz rok, grozi in sika --
Ko kača! Nisem tresel se zastonj.
Prav malo še in bi me pogubila.
No zdaj sem sklenil. Zjutraj grem na boj.

(Pride še).

ŠE NEKAJ O CELIBATU UČITELJIC. PIŠE UČITELJICA.

Mnogo se je že govorilo o tem; eni
so za, drugi proti. In res, če stvar dobro
prerešujemo, najdemo mnogo dobrih in
zlih posledic celibata. Če pa premislimo,
da je učiteljica človek in da se človeku
naravni zakoni ne ognejo, sklepati pač
moremo, da je celibat protinaraven in torej
naravnost ovrgljiv.

Učiteljica je človek in kot tak pristop
ljubezni. Naravno je, da mora o lju-
bezni misliti na možitev. Saj pa tudi nihče
ne brani stopiti učiteljici v zakon. Še celo
predstojniki se zanimajo v slučaju ljubezni
ter jo vprašajo, kaj misli. Ako misli sto-
piti v zakon, jo puste v miru, če pa tega

BORIS GODUNOV. A. S. PUŠKIN.
PREVEL EDVIČ.

VII.

Litavska meja.
(16. oktobra leta 1604.)

Knez Krubskij in samozvanec, oba na konju. Polki se približujejo meji.

Krubskij (prijahavši prvi). Glej, to je naša ruska meja!
Rusija! Domovina! Jaz sem tvoj!
S preziranjem otresem prah tujine
Z obleke. Žejno diham novi zrak,
On je domač! O, oče moj, sedaj
Se je potolažila tvoja duša
In veselé se v grobu ti kosti!
Naš stari meč je zopet zablščal,
Ta stari meč -- strah temnega Kazana,
Ta dobri meč — moskovskih carjev sluga!
In zopet se še enkrat poigrá
Z svojega bodočega vladarja!

Samozvanec (jaha tiho, s sklonjeno glavo). Kak srečnež on! Kako se veseli
Njegova čista duša v svoji slavi!
O, vitez moj, kako zavidam tebi
Sin Krubskega, v tujini odgojen,
Pozabivši žalitve pretrpljene,
Popravivši njegove prejšnje krivde
Pripravljen si preliti svojo kri
Za mene, carja zakonitega,
Vrniti domovini... Prav imaš,
Lahko plamti v veselju tvoja duša.

Krubskij. Mar se ti ne raduješ v svojem duhu?
Glej, naša Ruska; tvoja je, carjevič:
Tam čakajo te srca tvojih zvestih.
In Kremelj, Moskva in država tvoja.

Samozvanec. O Krubskij, lila se bo ruska kri!
Vi ste pograbili za carja meč;
Vi čisti ste, jaz peljem vas nad brate.
Nad Ruse Litvo sem pozval in kažem
Sovragom našim v Moskvo sveto pot!
Daj Bog, da ne bi náme pal ta greh

Ampak na té, Boris — carjeubijca!
Naprej!

Krubskij. Naprej! Gorje mu, Godunovu!
(Odhajajo. Polki prekoračajo mejo).

Carska zbornica.

Car, patrijarh in bojarji.

Car. Je-li mogoče! Razmenih ubežni
Na nas zlodejske svoje čete vodi,
In se nam drzne grožnje pisati!
Dovolj! Čas je pomiriti brezumca.
Odidita, Bosmanov, Trubeckój.
Pomoč je treba zvestim vojskovodjam;
Uporniki oblegajo Černigov,
Rešite mesto in meščane.

Bosmanov. Car,
Tri meseci ne bodo še prešli
In že umolkne glas o samozvancu;
Pripeljemo ga v Moskvo, kakor divjo
V železni kletki zver. Za to pri Bogu
Se ti rotim. (Odide s Trubeckim.)

Car. Ponudil je pomoč
In zvezo švedski kralj nam po poslancih
A nam pomoči tuje ni potreba.
Dovolj imamo svojih še vojakov,
Za odvrnitev izdajic in Lahov.¹⁾
Odrekel sem. Ščelkalov, pošlji brž
Na vse strani povelja k vojskovodjam,
Da konja naj zajahajo, ljudi
Pa pošljejo po prejšnjem naj v službo;
Po samostanih naj odberejo
Služabnike menihov. Prejšnje čase,
ko je grozila domovini beda,
So še menihi sami šli na boj;
No njih motiti nočemo sedaj:
Naj rajši molijo za nas. Tak je
Ukaz naš in bojarjev odobrenje.
Sedaj pa rešimo vprašanje važno:
Vi veste, da predrzni samozvanec
Nesramne govorice je raznesel;
Povsod njegova razposlana pisma
Vsejala so nemire in sumnitve;
Po trgih šepeta se o uporih,
Kipe duhovi — treba jih shladiti...

¹⁾ Lahí so zaničljivo Poljaki.

Začeti s kaznovanjem bi želel,
A s čim, kakó — rešimo zdaj. Ti prvi
Si, sveti oče, reci svoje mnenje.

Patrijarh. Naj bo Najvišji blagoslovljen,
ker ti

Je vsadil v tvojo dušo potrpljenje
In vsmiljenje, o veliki vladar!
Ti grešniku ne priželiš pogube,
Ti mirno čakaš, da preide zmota.
Preide. In resnice večne solnce
Obsije vse.

Tvoj zvesti bogomolec
V stvareh posvetnih moder ni sodnik,
A danes drzne se podati glas:

Ta vragov sin, ta razmenih prokleti,
Razglasil se je za Dimitrija;
Odel se je nesramno, ko z obleko
Ukradeno, z imenom carjeviča;
Raztrgati ga treba je samó
In samega bo sram nagote svoje.

Sam Bog pošilja nam to sredstvo:
Od tega je prešlo, o car, šest let,
To samo leto, ko te je Gospod
Za našega vladarja blagoslovil —
Prišel je k meni na večer enkrat
Pastir navaden, že prileten starec,
In mi povedal to prečudno stvar:
»V mladosti«, pravi mi, »sem oslepel
In nisem vedel ni za dan, ni noč
Do starosti. Zastonj sem se z želišči
In s tajnimi zagovori ozdravljaj;
Zastonj sem vedno hodil romat
Na grobe naših svetih čudodelcev;
Zastonj sem z blagoslovljeno vodo
Iz svetih vrelecev si kropil oči —
Gospod mi ni hotel poslati zdravja.
Nazadnje sem izgubil vso nadejo
Frivadir sem se temi in še v sanjah
Stvari vidljivih nisem videl več,
A sanjal sem o zvokih le. Enkrat
V globokem snu začujem deški glas,
Ki mi začne: Ustani, striček, pojdi
Ti v mesto Uglič, v cerkev Spremenjenja;
Tam se pomoli grobu mojemu,

Bog je usmiljen — tebi oprosti.
A kdo si ti, sem vprašal deški glas.
Dimitrij, carjevič sem. Car nebeški
Me je sprejel med svoje angeljce.
Postal sem zdaj veliki čudodelec.
Le pojdi, starček! — Vzbúdim se in mislim:
Kaj? Morda mi v resnici hoče Bog
Podeliti na stara leta zdravlje.
Pa pojdem — in takoj sem šel na pot.
Prispel sem v Uglič, pridem v stolno cerkev
In tam obrede svete sem poslušal.
Tako se je razvnela duša moja,
Da sem se sladko jokaj, kakor da bi
Iztekala slepota mi s solzami.
Ko se je narod že razhajal, rekel
Sem vnuku: Ivan, pelji me na grob
Carjeviča Dimitrija. In deček
Popelje me — in komaj sem izmolil
Molitvo tiho nad njegovim grobom —
Odprle so se mi oči, uzrel sem
Ta božji svet in grob njegov in vnuka.«
Glej, moj vladar, to mi je rekel starec.

(Občno vznemirjenje. Med govorom si briše Boris obraz
nekolikokrat z robcem.)

Pošiljal sem ljudi nalašč v Uglič
In potrdili so mi, da so mnogi
Trpini zopet zadobili zdravje
Na ta način pri grobu carjeviča.

To je moj svèt: Prenesimo ostanke
Presvete v Kremelj in jih položimo
V Arhangeljsko svetišče; takrat narod
Prevaro jasno izpozna zločinca.
In moč hudože zgine kakor prah. (Molčanje.)

Knez Šujskij. Presveti oče, kdo za pota ve
Vsevišnjega? Ne sodimo o tem.
On lahko da mladeniča ostankom,
Da ne zgnjijo in silo čudodelstva;
A treba tudi je preiskovati
To novo stvar marljivo, nepristransko;
No moreš misliti na tako stvar
Veliko, ko si v takih burnih časih?
Ne rečejo-li, da svetinjo drzno
V posvetne svrhe le zlorabljamó?
A narod je tako še negotov.
Tako je že dovolj teh govoric!

Ni čas za to, da bi razburjali
 Ljudi z novostjo tako mi prevažno.
 Sam vidim, da je neobhodno treba
 Uničiti glas tega razmeniha.
 Za to je drugih sredstev — še prostejših.
 Tedaj, vladar, če meni dovoliš,
 Pokažem se na trgu narodu.
 Tam bom svaril jih in jim prigovarjal,
 Prevaro črno klateža odkrijem.

Car. Naj bo tako! Vladika patrijarh,
 Potrudi se v palačo mojo priti:
 Jaz moram danes s tabo govoriti.

(Odide, za njim vsi bojarji.)

Eden bojar (tiho drugemu). Si-li opazil ti,
 kako je car bledel,
 Kako so ga oblike znojne kaplje?

Drugi. Priznam odkrito, da si nisem upal
 Prav nič, še ne povzdigniti očíj.

Prvi. Knez Šujskij je vse rešil. To je tič!

* * *

Ravnina blizu Ngoroda-Severskega.

(21. decembra leta 1604.)

Bitka.

Vojaki (beže v neredu). Nesreča! Nesreča!
 Carjevič! Lahi! Oni, oni! (Pride polkovnik
 Margeret in Valter Rosen).

Margeret. Kam? Kam? Allons...
 nazaj!

Eden iz beguncev. Sam pojdi nazaj,
 če te je volja, prokleti nevernik.

Margeret. Quoi? Quoi?

Drugi. Kva, kva! Tebi ugaja, preko-
 morska žaba, kvakati na ruskega carjeviča,
 a mi smo pravoslavni.

Margeret. Qu'est ce á dire pravoslavni?
 ... Sacrés gueux, maudite canaille! Mor-
 dieu, mein Herr, j'enrage: on dirait que
 ça n'a pas de bras pour frapper, ça n'a
 que des jambes pour fuir.¹⁾

V. Rosen. Es ist Schande!

Margeret. Ventre-saint-gris! Je ne
 bouge plus d'un pas; puisque le vin est

¹⁾ Kaj se pa to pravi, pravoslavni?... Vražji
 berač, prokleti lump! Hudiča, gospod, jaz se bom raz-
 jezil: rekli bodo, da nimamo rok, da udarimo, da imamo
 noge samo da bežimo.

tiré, il faut le boire. Qu'en dites-vous,
 mein Herr?²⁾

V. Rosen. Sie haben Recht.

Margeret. Diable, il y fait chaud! Ce
 diable de Samozvanetz, comme il s'appelle,
 est un brave à trois poils.³⁾

V. Rosen. Ja.

Margeret. Hé! voyez donc, voyez donc!
 L'action s'engage sur les derrières de
 l'ennemi. Ce doit être le brave Basmanoff,
 qui aurait fait une sortie.⁴⁾

V. Rosen. Ich glaube das. (Pridejo Nemci.)

Margeret. Ha, ha! Voici nos Alle-
 mands. Messieurs! Mein Herr, dites leur
 donc de se rallier, et, sacrebleu, chargeons!⁵⁾

V. Rosen. Sehr gut. Halt! (Nemci se
 vrsté) Marsch!

Nemci (gredo). Hilf Gott! (Spopad. Rusi
 zopet bežé).

Lahi. Zmaga, zmaga! Slava carju
 Dimitriju!

Dimitrij (na konju). Prenehajte boj! Mi
 smo zmagali. Dovolj. Štedite rusko kri!
 Odboj! (Trobentajo in bobni ropotajo).

(Zvršetek pride.)

ISTINO ČLOVEKOLJUBNA I NAPREDNA POSTAVA. BOŽ. TVORCOV. KALUGA.

Dne 3. junija t. 1. je bila v »Sobranju
 Uzakonenij« objavljena nova postava o
 zboljšanju položaja nezakonskih otrok.
 Vsebina tega važnega državnega dejstva
 je približno taka:

a) Otroci zakonov, objavljenih neve-
 ljavnimi, udružujejo pravice otrok zakon-

²⁾ Tristo hudičev! Ne umaknem se niti za en
 korak več. Če si že vino poklical, moraš ga piti. Kaj
 rečete vi k temu, gospod?

³⁾ Vraga, vroče je! Ta hudič od samozvanca,
 kako se že imenuje, je junak, da je kaj.

⁴⁾ E! glejte, glejte! Stvar se je zaplela v zad-
 njih vrstah sovražnika. To bo gotovo hrabri Basmanoff,
 ki bi napravil izpad.

⁵⁾ Ha, ha! Glej no naših Nemcev. Gospoda!
 Gospod, recite jim no, naj se združijo, in vraga, naba-
 šimo puške!

pa nam je naš komisar prinesel novine in nam prečital: »Padli pri osvojitvi utrdbe na Gorici dne 29. decembra 1877. ta in ta, ta in ta, ta in ta«, in potem je rekel tudi: »Pavel Čerič, poročnik!«

»— Odkod je? — zavpili smo vsi.

Prečital je našo vas.

»— Bog se mu usmili duše!«

— A... tisti... vaš učitelj? Ali ste čuli kaj o njem? «

— E, ko se ga je tisti božji angelj odrekel in se skesan vrnil k popu, pravijo da je šel učitelj v Belgrad in se oženil z neko tako, ki dela klobuke. Ostoja bogoslovec pripoveduje, da se sedaj hoče ločiti s to ženo, ker ga ona toži, da jo tepe in grdo ž njo ravna. — Ne bo on, rojak moj, nikdar imel sreče!

Že smo prišli v vas. Spomini so me ogrnili in mi tiščali prsi.

— Počasi, Ilja, počasi, še bolj počasi! Pritegni uzde!

Korakoma smo se peljali mimo nove, velike zidane šole. Baš je zvonilo k večernicam. Skozi okno sem zagledal dijačke; stali so ter — molili. Pred njimi je stala ženska. Uprla je pogled v svetega Savo, istega, ki je bil nekdaj v stari šoli.

Spoznal sem jo.

JESEN. MARICA TEREVČEVA.

List za listom odletava,
cvet za cvetom se suši,
s cvetjem veter poigrava,
drobnih ptičic roj molči.
Tužne melodije svira
goli osameli gozd,
vsa narava že umira
ž njo umira mi mladost...
Toda cvetje se povrne,
oživi samotni gaj,
a mladosti pa brezskrbne,
te ne bo mi več nazaj...

BORIS GODUNOV. A. S. PUŠKIN. PREVEL EDVIČ.

VIII.

Trg pred stolno cerkvijo v Moskvi.

Narod.

Eden. Pride kmalu car iz cerkve?

Drugi. Obredi so končani; zdaj je molitva.

Prvi. Kaj? So že prokleli onega?

Drugi. Stal sem pri urodu in čul, kako je dijakon zavpil: Griška Otrjopjev — anatema!

Prvi. Naj ga proklinjajo; carjevič nima opraviti z Otrjopjevim.

Drugi. A carjeviču pojejo večni spomin.

Prvi. Večni spomin živemu! Bodo že videli ti brezbožniki!

Tretji. Čuj, šum! Kaj ni car?

Četrti. Ne, to je norec. (Pride norec v železni kapi, obvešen z verigami in obkoljen od otročadi.)

Otroci. Nikolka, Nikolka, železni kolpak!¹⁾ Železni kolpak!... Trrrr...

Starka. Boste šli od njega, neugnanci. Moli za-me grešno, blaženi.

Norec. Daj, daj, daj kopejko.

Starka. Na kopejko; spomni se na-me

Norec (sede na zemljo in poje).

Mesec se vozi

Maček joče,

Norec, vstani,

Boga moli!

(Otroci ga znova obkolijo).

Eden iz njih. Bog te živi, norec, zakaj ne snameš kape? (Tolče ga po železni kapi.) U, kako zveni!

Norec. A jaz imam kopejko.

Deček. Ni res; pokaži no! (Iztrga mu kopejko in beži.)

Norec (joče.) Vzeli so mojo kopejko, žalijo norca.

Narod. Car gre, car! (Car gre iz cerkve; spredaj razdaje bojar beračem milostinjo, Bojari.)

Norec. Boris, Boris!

¹⁾ Kolpak = kapa.

Car. Daj mu milostinjo! Zakaj joče?

Norec. Nikolko žalijo majhni otroci...
Daj jih zaklati, kakor si zaklal majhnega carjeviča.

Bojari. Boš šel proč, tepec! Zgrabite norca!

Car. Pustite ga. Moli za-me, revni Nikolka. (Odide)

Norec (za njim.) Ne, ne! Ne more se moliti za carja -- Heroda: Sveta Porodnica ne pusti.

Sjevsk.

Samozvanec, obkoljen od svojih.

Samozvanec. Kje je vjetnik?

Lah. Tu.

Samozvanec. Sem poklicati! (Vstopi ruski vjetnik.)

Kdo si?

Vjetnik. Ročnóv, moskovski dvornik sem.

Samozvanec. Si dolgo že tam v službi?

Vjetnik. Mesec bode.

Samozvanec. Ne peče te nič vest, Rožnov, da meč

Si name vzdignil?

Vjetnik. Kaj, ni naša volja.

Samozvanec. Si se boril pod Severskim?

Vjetnik. Prišel

Sem tje po oni bitki čez dva tedna.

Samozvanec. Kaj Godunov?

Vjetnik. Zelo je bil vznemirjen,

Ker je bil zmagán in Mstislovski ranjen.

Tako j nato je Šujskega poslal

Da vodi celo vojsko.

Samozvanec. A zakaj

Je odpoklical Basmanova v Moskvo.

Vjetnik. Car ga je za zasluge nagradil S častjo in zlatom. Zdaj sedi Basmanov Tam v zbornici.

Samozvanec. Potrebnejši je v vojski. Kako je v Moskvi?

Vjetnik. Vse je zdaj še tiho.

Samozvanec. Kaj, čakajo me.

Vjetnik. Bog to ve, sploh pa O tebi tam ne smejo govoriti --

Tem režejo jezike, drugim pa Še glave. Res prav pravi ta pregovor: Kar dan, to kazen. Ječe so vse polne Na trgu, če se snidejo le tri --

Osebe -- glej: Vohun se že k njim plazi, A sam vladar, če le mu čas dopušča, Poročevalce izprašuje vse. Če je tako že, boljše je molčati.

Samozvanec. Gre dobro kaj, Borisovim ljudem!

Kako pa vojska?

Vjetnik. Sita in odeta, Z vsem zadovoljna.

Samozvanec. Koliko je vojske?

Vjetnik. Bog ve.

Samozvanec. A trideset jih bode tisoč?

Vjetnik. Našteješ tudi petdeset, če hočeš. (Samozvanec se zamisli. Okolu stoječi se spogledujejo.)

Samozvanec. Kako pa sodijo pri Vas o meni?

Vjetnik. A govore o tvoji milosti, Da si bajè -- ne jezi se -- kak tat, A hraber mož.

Samozvanec (smeje se.) To kmalu jim dokazem

Na delu sam. Prijatelji, nikar

Ne čakajmo na Šujskega!

V boj jutri! Z Bogom. (Odide.)

Vsi. Da si zdrav, D'mitrij!

Lah. V boj jutri! Petdeset jih tisoč je, A nas petnajst če bode vsega skupaj -- Kaj je znorel!

Drugi. Neumnost. En Poljak Izzove petdeset, če hoče, Rusov.

Vjetnik. Izzoveš, da, če pride pa do boja, Tako bežiš od enega, bahač

Lah. Če bi imel ti sabljo zdaj, predrznež, Bi tebe (kaže na svojo sabljo) kmalu jaz pomiril s tem.

Vjetnik. Naš Rus izhaja že lahko brez sablje:

Ne bi hotel ti malo tega, (kaže mu pest) tepec! (Lah ponosno gleda nanj in odide molčé. Vsi se smejejo.)

Gozd.

Samozvanec in Puškin.

(V oddaljenosti leži poginjajoč konj.)

Samozvanec. Moj bedni konj! Kako veselo, živo

Poskakoval je danes v zadnjo borbo.
Kako me je še ranjen hitro nesel!
Moj bedni konj!

Puškin (za-se.) No, glej, za čem žaluje,
Za konjem, ko je cela naša vojska
Pobita v prah!

Samozvanec. Poslušaj, lahko je,
Da se je on od rane le izmučil
In se oddahne.

Puškin. Kaj še! Saj poginja.

Samozvanec (gre h konju). Moj bedni konj!

Kaj zdaj? Odvzeti uzdo,
Odpeti sedlo dragemu, da vsaj
Izdahne prost. (Vzame mu uzdo in ga razsedla.)
(Priide nekoliko Lahov.)

Pozdravljeni, gospoda!

Kaj Krubskega ne vidim več med vami?
Jaz videl sem, kako se je zagnal
V najhujšo gnječo; brezštevilne sablje
So se nad njim zibale kakor klasje,
A meč njegov je vse nadkriljeval.
In krik njegov je druge vse oglušil.
Kje je moj vitez?

Lah. Tam na smrtnem polju.

Samozvanec. Čast hrabremu in mir njegovi duši!

Kako nas malo je ostalo živih!
Zločinci zaporoški, izdajice,
Prokleti! Vi ste nas uničili!
Vzdržali niso niti treh minut!
Jaz jim že dam! Desetega obesim!
Razbojniki.

Puškin. Naj kriv bo katerikoli
Mi vendar smo popolnoma razbiti,
Iztrebljeni.

Samozvanec. Stvar bila je že naša,
Jaz sem premagal prednje vrste že
A Nemci so pošteno nas odbili.
To so junaki, Nemci, res, junaki.
Zato jih ljubim. Od njih prav gotovo
sestavil bodem si telesno stražo.

Puškin. Kje bomo pa prenočili danes?
Samozvanec. No tukaj, v gozdu. Ni to
prenočišče?

Zgodaj na pot, a za obed smo v Rilskem.
Vsem lahko noč! (Leže, dene si sedlo pod glavo
in zaspi.)

Puškin. Prijeten sen, carjevič!

Premagan v prah in rešujoč se v begu
Brezskrben je, kakor neumno dete.
Previdnost božja, vidi se, ga ščiti
A mi prijatelj, še ne obupamo.

* * *

Moskva. Carske palače.

Boris, Basmanov.

Car. Poražen je, a kaj nam to koristi?
Ovenčali smo se le s prazno zmago.
Spet zbral je svojo razpršeno vojsko
In nam grozi z obzidja Pútiavlja.
Kaj delajo med tem junaki naši?
Stoje pri Kromih, kjer jih zasmehuje
Kozakov pest izza pregrade gnjile.
To ti je slava! Nisem ž njimi zadovoljen —
Poslal bom tebe, da jim boš voditelj,
Ne rod a um postavil bom za vodjo,
Naj se le pritožujejo bojarji!
Prezirajmo mrmranja teh nadutcev,
Uničimo nevarne te navade.¹⁾

Basmanov. Moj gospodar, stokrat naj
bo ta dan

Blagoslovljen, kedar razredne knjige
Z razdori in s ponosom rodoslovnim
Uniči ogenj.

Car. Dan ta ni več daleč.

Samo pomiri prej razburjenost
Ljudij.

Basmanov. Kaj treba nanje gledati!
K nemirom narod je naklonjen vedno,
Tako konj iskri grize svojo uzdo.
Tako se starišem otrok upira,
A kaj to? Jezdec krepko vodi konja,
Zapoveduje oče nad otrokom.

¹⁾ V takozvanih »razrednih knjigah« je bilo vsakemu bojarju že naprej določeno, kako mesto dobi v vojski. Seveda so potem postali voditelji taki, ki niso bili sposobni. Basmanov je bil pa meščanskega rodu.

Car. Konj vrže včasih jezdeca raz sebe,
A sin očetu večno ni pokoren.
Samo z nepopustljivo strogos jo
Krotimo narod. To je mislil Ivan
Miritelj in razumen samodržec.
Tako je mislil grozni vnuk njegov.
Ne, narod naš ne čuti milosti:
Če dobro mu storiš — ne reče hvala,
Če grabiš, pleniš — hujše ti ne boče.

(Vstopi bojar.)

Kaj?

Bojar. Pripeljali so ti tuje goste.

Car. Grem jih sprejeti. Basmanov, počakaj.
Ostani tukaj, s tabo moram še se
Pogovoriti. (Odide.)

Basmanov. Velik duh državni!

Bog daj, da s tem Otrjopjevim prokletim
Konča enkrat in mnogo, mnogo on
Stori še dobrega Rusiji naši.

Prevažna misel se mu je rodila,
Ne smemo je pustiti, da propade.

Kako življenje se odkrije meni,
Ko zlomi konečno bojarjev moč.

V vojaštvu tekmecev jaz ne poznam,
Postanem prvi pri prestolu carskem...
Mogoče tudi... Kaj ta čuden šum?

(Nemir. Bojarji; dvorni sluge begajo v neredu, srečavajo se in si šepetajo.)

Eden. K zdravniku!

Drugi. Hitro, hitro k patrijarhu.

Tretji. Za carjevičem, carjevičem kliče.

Četrtri. Duhovnika!

Basmanov. Kaj se je dogodilo?

Peti in šesti. Car je obolel, car umira.

Basmanov. Moj Bog!

Peti. Sedi ti na prestolu, kar se zgrudi;
Ulije kri se iz ušes in ust.

(Carja prinesó na stolu; cela carska družina; vsi bojarji.)

Car. Odidite vsi — Pustite samo

Tu carjeviča z mano. (Vsi se oddaljijo.) Jaz
umiram,

Objemi me. Zdrav bodi, sin: Takoj
Začneš ti vladati... O Bog! O Bog!
Pred Tebe kmalu stopim — ali duše
Ne morem več očistiti s kesanjem!
A čutim, sin moj, ti si meni dražji

Od izveličanja... tako naj bo!
Podanik rojen sem in moral bi
Umreti tudi ko podanik v mraku;
A dobil sem najvišjo moč — kako?
Ne povprašuj. Dovolj, Ti si nedolžen,
Ti vladati začneš zdaj s polnim pravom
A jaz za vse Bogu bom odgovarjal.
O mili sin, ne daj se zapeljati,
Nikar ne slepi sebe dobrohotno.

Prevzameš v burnem času vladanje:

Nevaren je ta čudni samozvaneč,
Z imenom strašnim se je oborožil.

Jaz mogel bi potlačiti nemire,
Ker sem izkušen že v državnih poslih;
Pred mano so se tresli vsi od straha;
Izdajstvo ni si upalo na dan:

A ti si neizkušen mlad vladar še,
Kako boš carst oval v nemirnih časih,
Zaduševal upore in izdajstva!

No, Bog je velik! Razsvetli mladost
In podari slabosti moč... Poslušaj:

Za svetovalca, prvič, si izberi
Nadejnega, že v hladnih, zrelih letih,
Ljubimca naroda, ki ga bojarji
Spoštujejo radi rodu in slave —

Na primer Šujskega. Za vojsko treba
Zdaj vodjo veččega: Naj bo Basmanov.
Ne zmeni se, če se jeze bojarji.

V mladosti bil si z mano v zbornici
In veš že nekaj o stvareh državnih;

Ne izpreminjaj reda prejšnjega:

Navada je države duša. Bil sem
Prisiljen obnoviti razne kazni,
Odpraviš jih lahko in vsi te bodo
Blagoslovljali, kakor nekdanj strica,
Ko je zasedel prestol Groznega.

A s časoma začneš polagoma

Potezati bolj za državne uzde.

Zdaj jih popusti, a iz rok ne deni.

Usmiljen in pristopen bodi tujcem
In zaupljivo jemlji v službe jih;

Ustav cerkveni čuvaj vedno strogo.

Molčeč, tih bodi — carski glas ne sme se
Zastonj izgubljati po pustem zraku;

Ko syeti zvon sme le naznanjati
Skrbi velike, ali velik praznik.

O mili sin Ti stopiš v ona leta,
Ko nas razburjajo obrazi ženski.
O hrani, hrani to presveto čistost,
Nedolžnosti porosno sramežljivost:
Kdor se navadi mlad potapljati
V pregrešnih naslajenjih svoja čuvstva,
Postane mračen, star in krvoželjen
In um njegov začne temneti hitro.
V rodbini svoji bodi vedno glava;
Spoštevaj mater in sam gospodari.
Ti mož in car si: Ljubi svojo sestro
Ostaneš ti edini ji hranitelj.

Teodor (na kolenih). Ne — živi, živi, vladaj
dolgo še:
Brez tebe izgubljeni smo mi, narod.

Car. Končano je, oči mi že temnijo.
Že čutim smrtni, grobni hlad...
(Pride patrijarh, svečeniki, za njimi vsi bojarji. Carico
peljejo pod roko. Caričina joče.)

Kdo tam?
A shima!¹⁾... Sveto preoblačenje.
Prišel je čas! Car za meniha gre. —
Za celico mi bode tesna krsta.
Počakaj še, vladika patrijarh,
Še car sem: Poslušajte me bojarji —
On je, kateremu zapuščam carstvo,
Prisežite Teodoru... Basmanov,
Prijatelji... Pri smrti prosim vas,
Služite mu marljivo in pravično!
On je tako še mlad, nedolžen deček.
Prisežete?

Bojarji. Prisegamo.

Car. Vesel sem.

Odpustite mi grehe in zločinstva,
Če sem vas vedoma in tajno žalil.
Gotov sem, sveti oče, pridi!
(Začne se preoblačenje. Ženske odnesejo v nezavesti.²⁾)

Sotor.

(Basmanov pripelje Puškina.)

Basmanov. Le vstopi in razloži mi odkrito.
Tedad pošilja tebe sam on k meni?

Puškin. Ponuja ti prijateljstvo, če hočeš,
In prvo čast za njim v moskovskem carstvu.

Basmanov. A mene je Teodor že po-
vzdignil

Visoko: Vojskovodja sem postal:
Prezrl je radi mene čin razredni,
Bojarjev jezo. Njemu sem prisegel.

Puškin. Prisegel si nasledniku prestola
Po zakonu; a če je drugi živ,
Ki je bolj zakonit?...

Basmanov. Poslušaj, Puškin, dosti,
Ne pravi mi neumnosti, saj dobro
Vem, kdo je on.

Puškin. Priznala ga je davno
Rusija, Litva za Dimitrija.
Sploh tudi jaz ne jamčim ti za to.
Mogoče je, da je Dimitrij pravi,
Mogoče, da je tudi samozvanec,
Samò to vem, da prej, ali pozneje
Odstopi sin Borisov njemu Moskvo.

Basmanov. Dokler držim za mladega
vladarja.

Dotlej prestola še ne zapusti;
Dovolj imamo polkov, hvala Bogu!
Navdušim z zmagami naš narod še.
A koga pošljete vi proti meni?
Kazelo li kozaka ali Mniška?
Kaj vas je mnogo, vsega osem tisoč!

Puškin. Ti motiš se, še toliko jih ni.
Sam pravim, da imamo le druhal,
Kozaki plenijo samo po selih,
Poljaki so bahači in pijanci,
A Rusi... Kaj koristi govoriti.
Zvijač ne maram rabiti pri tebi.
Veš-li, Basmanov, kje je naša moč?
Ne v vojski, niti ne v pomoči Poljske
A v mnenju — da, da, v mnenju narodnem.
Spominjaš se Dimitrijeve slave,
Njegovih pridobitev mirnim potom;
Kedar so se mu brez krvi, brez strela
Udajala povsod pokorno mesta,
Uporne vojvode vezala črn¹⁾.
Sam videl si: Se je li vaša vojska
Borila rada proti njemu? Kdaj?
Z Borisom! A sedaj... Prekasno je
Boriti se in pihati v pepel,
Da bojno iskro zopet oživiš.

¹⁾ Črn = druhal, ljud.

¹⁾ Shima je meniška obleka. Carje so pokopavali
v meniški obleki.

²⁾ Nagla smrt Borisova je zgodovinska.

Z vsem tvojim umom in z vso trdno voljo
Nič ne opraviš; koj in boljše záte,
Da prvi daš vsem pameten primer,
Da razglasiš Dimitrija za carja
In da za vedno mu poslužiš s tem!
Kaj misliš?

Basmanov. Jutri vse izveš gotovo.

Puškin. Odloči se.

Basmanov. Pozdravljen.

Puškin. Le premisli. (Odide.)

Basmanov. Resnico govori. Povsod izdaja.
Kaj naj počnem? Mar naj počakam zdaj,
Da bi me zvezali uporniki
Otrjopjevu me dali? Kaj ni boljše,
Izliv potoka burni prehiteti
In sam ... Toda prisego prelomiti!
Oskruniti si čast iz roda v rod!
Poplačati z izdajo strašno, grdo
Zaupljivost vladarja mladega!
Lahko je kakemu izgnanemu,
Da misli na upore in zarote,
A meni carjevemu ljubljencu ...
A smrt ... oblast ... in narodove bede.
(Zamislj se.)
Sem! Kdo je? (Žvižga.) Pod orožje vsi!

Sodni trg.

(Puškin gre, obkoljen od naroda.)

Narod. Bojarja nam je carjevič poslal.
Poslušajmo, kaj nam pové bojar.
Le sem, le sem!

Puškin (na vzvišenem mestu.) Meščani Moskve,
čujte!

Pokloniti se carjevič je vkalal. (Se priklanja.)
Kako previdnost božja je rešila
Iz rok morilcev carjeviča, veste;
On je šel sam zločinca kaznovat,
A božja roka ga je že zadela.
Pokorna je Dimitriju Rusija;
Basmanov sam je njemu svoje polke
Z resničnim kësom pripeljal k prisegi.
Dimitrij gre v ljubezni k vam in v miru.
Li vzdignete roko na carjeviča,
Na vnuka Monomaha pravega
Samo v korist rodbine Godunovih?

Narod. Gotovo ne.

Puškin. Meščani Moskve, čujte!
Svet ve, kako ste mnogo vi trpeli
Pod kruto vladó prišleca Borisa:
Izgone, kaznovanja, davke, muke,
Sramoto, glad — vse ste poskusili.
Dimitrij hoče vse pomilostiti,
Bojarje, uradnike, goste, kupce,
Vojake, dvornike — in ves naš narod.
Kaj boste še brezumno svojeglavni
Zavračali njegove milosti?
On gre na carjev prestol dedov,
Obdan z velikim, strašnim spremljevanjem.
Ne srdite ga, bojte se Boga,
Poljubite križ pravemu vladarju;
Pomirite se, hitro pošljite
K Dimitriju na dom mitropolita,
Bojarje, glasnike, ljudi izbrane,
Da se poklonijo očetu carju. (Stopi z odra.
Šum med narodom.)

Narod. Kaj misliti, bojar je prav govoril.
Da zdravstvuje Dimitrij, oče naš!

Mužik (na odru.) V palače carske! Narod!
Narod! V Kremelj!

Zvežimo to Borisovo ščené!

Narod (drvi naprej v tolpah.) Vtopite ga! Da
zdravstvuje Dimitrij!
Pogine naj za vedno rod Borisov!

* * *

Kremelj. Dom Borisa. Straža pri stopnicah.
Teodor pri oknu.

Berač. Dajte kaj vbogaimé, prosim.

Straža. Pojdi proč; ne sme se govo-
riti z zaprtimi.

Teodor. Pojdi starček, nesrečnejši sem
od tebe: Ti si prost

(Ksenija pod zavojem se približa tudi k oknu.)

Eden iz naroda. Brat in sestra — revna
otroka, kakor ptiča v kletki.

Drugi. Treba je žalovati za kom! Pro-
kleto pleme!

Prvi. Oče je bil zlodej, z otroka sta
nedolžna.

Drugi. Jabolko ne pade daleč od ja-
blane.

Ksenija. Dragi brat! Zdi se mi, da gredo k nam bojarji.

Teodor. To ja Galicin in Mosaljskij. Drugih ne poznam.

Ksenija. O, ljubi brat, srce mi zamira od strahu.

(Galicin, Mosaljskij, Molčapov in Šerefedinov; za njimi trije strelci.)

Narod. Stopite narazen, stopite narazen, bojarji gredó. (Vstopijo v hišo.)

Eden iz naroda. Zakaj so pa prišli?

Drugi. Gotovo pripraviti k prisegi Teodora Godunova.

Tretji. Res bo. Čuješ, kak šum je v hiši!... Hrup!... Tolčejo se!

Narod. Čuješ? Cviljenje! To je ženski glas... Pojdimo notri... Vrata so zaprta — kriki so umolkli — hrup je še.

(Vrata se odpró. Mosaljski se pokaže na stopnicah.)

Mosaljski. Narod! Marja Godunova in njen sin sta se sama zastrupila. Videli smo njijuni mrtvi trupli. (Narod v strmenju molči.) No, kaj molčite? Kričite: Da zdravstvuje car Dimitrij Ivanovič! (Narod molči.)

V TIHII NOČEH. MARICA TEREVČEVA.

Na klopici posedavam,
tiho gozdíč krog šumlja —
sladko v vejah slavec peva,
boli moje ne pozna...
in spomini se drviyo
lik oblakom pred menoj;
v srcu rane le pustijo
up pa jemljejo seboj...

NOVE KNJIGE.

F. S. Finžgar: Divji lovec. Narodni igrokaz s petjem v štirih dejanjih. Ljubljana 1902.

Druga predstava »Dramatičnega društva« v Trstu dne 23. novembra 1902.

Ker je dobilo kulturno življenje tržaških Slovencev z ustanovitvijo »Dramatičnega društva« in z rednimi gledališkimi predstavami istega novo in ne malovažno

stran, zato bo morala biti posledaj naloga glasila slovenskih žen, izhajajočega v našem mestu, da posvečuje tudi tej prikazni narodnega življenja svojo pozornost. Prva predstava mladega društva morda ni bila tolike važnosti, ker se je predstavljala stara, že obče znana nemška igra »Mlinar in njegova hči«, katera uprizoritev se je ocenila več ali manj primerno že v dnevnih listih. Dne 23. t. m. pa je uprizorilo novoustanovljeno društvo izviren slovenski igrokaz, ki je vzbudil v Slovencih nekako splošno pozornost, zato menda ni neumestno, ako ob tej priliki tudi na tem mestu nekoliko obširneje spregovorimo o umotvoru samem, kakor tudi o predstavi, v poslednjem oziru zlasti radi tega, ker lokalna dnevna kritika menda nima dovolj jasnih pojmov o tem značilnem nastopu »Dramatičnega društva«.

Zdi se, kakor da bi moderna, hitro živeča, po novih pridobitvah kulturnega življenja hlastajoča človeška družba ne imela več volje in časa za mirno in ravnodušno uživanje daljših epičnih proizvodov, in naj so ti v vezani ali nevezani besedi. Modernemu človeku nedostaja menda vztrajnosti za prebavanje tečnejše duševne hrane; od naporenega dnevnega truda je duh prezmučen da bi mogel z užitkom slediti umetnikovi domišljiji po vrtoglavih stezah, brez takega sodelovanja čitateljevega z umetnikovim pa sploh ne more ugajati umotvor. Nervozni človek dvajsetega stoletja čita le še kratke novele in z ostro satiro osoljene ali s pikantnostjo prepojene lahke reči, ki bolj dražijo čute nego bi zadostile estetičnim potrebam človeškim. Zato ni čudno, da dandanes ugaja pred vsem tista vrsta književnih proizvodov, ki ne nastopa sama zasè, ampak ima razne pripomočke, ki takorekoč silijo človeka k uživanju, to je — dramatika, ki deluje na človeka ob enem po vseh njegovih čutih. Značilno pri tem kulturnem pojavu je, da se celo epični umotvori prvih genijev često brž po objavi prelijejo v dramatično obliko, za kar naj omenim le Sienkiewiczov roman »Quo vadis?« in Tolstojovo »Vstajenje«. Ta struja v svetovni književnosti žene, kakor vse kaže, svoje valove ali valčke prav do nas. Prav za prav nam je dala šele najnovejša doba stalno slovensko gledališče; naravna posledica tega dejstva je tudi, da se pri nas šele v najnovejšem